

Møte tirsdag den 9. februar 2016 kl. 10

President: Marit Nybakk

Dagsorden (nr. 44):

1. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland (Innst. 74 S (2015–2016), jf. Dokument 3:9 (2014–2015))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandling i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker (Innst. 69 S (2015–2016), jf. Dokument 3:10 (2014–2015))
3. Interpellasjon fra representanten Karianne O. Tung til justis- og beredskapsministeren:

«Bruk av anabole steroider kan få alvorlige konsekvenser både for brukeren, pårørende og samfunnet for øvrig. Bak brukere av anabole steroider finnes bakmenn og grov organisert kriminalitet. 14. januar 2015 ble det avsagt dom i Frostating lagmannsrett hvor flere anklagede ble idømt norgeshistoriens strengeste straffer for dopingforbrytelser gjennom politiets Operasjon Gilde. Straffeloven §§ 234-235 omhandler dopingforbrytelser, hvorav grove dopingforbrytelser straffes med fengsel inntil 6 år. Mye tyder på at antatte bakmenn som forsyner nettverk i Norge fremdeles går fri. Dette er bakmenn som opererer i enda grovere former enn i Operasjon Gilde, og hvor kvantumet er betydelig større. Utfordringen er at taket for strafferammen er nådd gjennom gjeldende dom i Operasjon Gilde fra 2015.

Vil statsråden ta initiativ til å heve strafferammen for grove dopingforbrytelser eller foreslå en ny bestemmelse i straffeloven?»

4. Referat

*Minnetale over tidligere stortingsrepresentant
Turid Birkeland***Presidenten:** Ærede medrepresentanter!

Den 24. desember 2015 døde tidligere stortingsrepresentant og statsråd Turid Birkeland. Hun var et menneske som fylte rommet – enten det var med stortingskolleger rundt et bord i stortingsrestauranten, med venner rundt kjøkkenbordet, i en gymsal under en skolevalgkamp eller ved kongens bord som statsråd.

Turid Birkeland satt på Stortinget i 3 år og 147 dager, fra våren 1986 til høsten 1989. Hun var medlem i kirke- og undervisningskomiteen.

Hun valgte å videreføre sitt politiske engasjement som AUF-leder framfor å søke fortsatt nominasjon til Stortinget.

Etter hvert fikk også Kultur-Norge stor glede av henne. Hun reformerte AUF. Hun ble kultursjef i NRK. Hun ble leder av kammermusikkfestivalen i Risør og var direktør

for Rikskonsertene. Norsk kulturliv har mistet en motor og en inspirator.

Turid Birkeland var mer enn smil, latter og utstråling. Turid Birkeland hadde en enorm kraft, en kraft hun brukte på saker hun brant for.

Politikeren Turid Birkeland satte spor der hun engasjerte seg.

Turid Birkeland gikk ikke etter enkle seire og var umulig å sette i bås. Hun kjempet for en radikal skolepolitikk, en liberal flyktningpolitikk og sa ja til EU.

Turid Birkeland var en så sterk tilhenger av den europeiske ideen at hun reiste hjem fra Italia, landet som ga oss Romatraktaten, for å lede Ja-aksjonen i det mange kalte utenforlandet Norge.

Hun knyttet til seg nye grupper og frontet EU-saken på en måte bare hun kunne. Plutselig sa rockere, forfattere og mange andre kulturfolk ja til EU. Turid Birkeland kjempet for det «radikale» ja.

Som kulturminister var Turid Birkeland tydelig. Hun evnet det få har klart, nemlig å bli avholdt og respektert av både kultureliten og folket.

Turid Birkeland arrangerte kammermusikkfestival med Leif Ove Andsnes i Risør med en like stor selvfølgelighet som rockekonsert med Morten Abel på Sentrum Scene.

Turid Birkeland var et politisk menneske, men hun var også et organisasjonsmenneske – en tillitsmann. Og som all Gerhardsen-ungdom vet: Ingen hedersbetegnelse er finere.

Turid Birkeland var klar for fortsatt politisk engasjement da hun gikk bort. Hun hadde vært åpen om sykdommen og takket ja til å stille til valg for Oslo Arbeiderparti i kommunevalget. Hun ble valgt inn og gledet seg til å bidra i den videre utviklingen av hovedstaden i byutviklingskomiteen. Slik ble det dessverre ikke.

En intens, men altfor kort arbeidsdag er over.

Våre tanker går i dag til Turid Birkelands sønn, øvrige familie og nære venner.

Vi lyser fred over Turid Birkelands minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Akershus fylke: Erik *Lundeby*

For Hedmark fylke: Lasse *Juliussen*

For Rogaland fylke: Øystein Langholm *Hansen*

Utenriksminister Børge Brende overbrakte 4 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Presidenten: Representanten Lene Vågslid vil framsette et representantforslag.

Lene Vågslid (A) [10:07:04]: Eg har gleda av å fremje eit representantforslag på vegner av Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt og meg sjølv om tiltak

for å hindre at teieplikt og regelverk står i veien for eit godt tilbud til valds- og overgrepsette barn.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:07:36]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland (Innst. 74 S (2015–2016), jf. Dokument 3:9 (2014–2015))

Helge Thorheim (FrP) [10:08:08] (ordfører for saken): Denne saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland.

Det er vel kjent at korrupsjon og maktmisbruk hindrer effektiv bruk av nasjonale ressurser. Det hemmer økonomisk vekst, og det bidrar til en urettferdig ressursfordeling i samfunnet. Dette er dessverre nokså utbredt i mange land, herunder spesielt i fattige u-land. En styrking av vedkommende lands institusjoner og etablering av godt styresett er viktig og nødvendig for å fremme god og bærekraftig utvikling.

Siden årtusenskiftet har både godt styresett og kampen mot korrupsjon vært blant de høyest prioriterte satsingsområdene for norsk bistand. St.meld. nr. 35 for 2003–2004 og Innst. S. nr. 93 for 2004–2005 er kanskje de stortingsdokumentene som klarest har angitt og definert styresett og antikorrupsjon som prioriterte temaer for norsk bistand. 2004 er således startåret for Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland. Undersøkelsesperioden for Riksrevisjonen har vært årene 2004–2014, og totalt sett har Norge i denne perioden brukt 26 mrd. kr, eller 26 000 mill. kr, til godt styresett og tiltak mot korrupsjon.

Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere kvaliteten, måloppnåelsen og bærekraften i utvalgte prosjekter i de fire samarbeidslandene Afghanistan, Bosnia-Hercegovina, Uganda og Zambia. Disse landene alene har mottatt 2,74 mrd. kr til godt styresett i perioden 2004–2014.

Komiteen ser det som en stor utfordring å følge opp kontroll og rapportering av bruk av bistandsmidler til antikorrupsjonsarbeid og godt styresett når slike tiltak i 2014 omfattet 100 land og 1 750 enkeltprosjekter. Riksrevisjonens funn er dessverre nedslående. Det siteres fra hovedfunnet:

- Bistanden til godt styresett og antikorrupsjon er lite strategisk innrettet.
- Flertallet av de undersøkte prosjektene for styresett og antikorrupsjon har dårlig måloppnåelse og svak bærekraft.
- Dårlig planlegging svekker resultatorientering.
- Mangelfull oppfølging øker risikoen for dårlig måloppnåelse.

- Svakt system for vurdering av måloppnåelse gir lite læring.

Det kan i denne forbindelse være riktig å referere hvordan ambassadene i de undersøkte landene vurderer effektene av bistanden til dette området:

«Ambassaden i Afghanistan mener at det er vanskelig å vurdere i hvor stor grad bistanden har bidratt til en positiv endring i styresettet. Med bistand gjennom både multilaterale programmer, bilaterale initiativer og militær tilstedeværelse har det blitt oppstykket, og verken helhetlig eller bærekraftig. Bistanden har i liten grad tatt utgangspunkt i de tradisjonelle samfunnsstrukturene i Afghanistan. Måten en (...) del av bistanden og det militære nærværet har vært organisert på, har også åpnet (...) muligheter for privat berikelse og korrupsjon.»

Vest-Balkan-seksjonen i Utenriksdepartementet viser til at det er veldig liten måloppnåelse på samfunnsnivå i Bosnia-Hercegovina. For lite har skjedd med hensyn til politisk og økonomisk utvikling i landet siden fredsslutningen i 1995. På enkelte områder har det imidlertid skjedd mer. Det statlige rettsvesenet er konsolidert, og Norge har opparbeidet seg et godt renommé for sin innsats. Ambassaden i Bosnia-Hercegovina trekker frem justissektoren som et eksempel. Denne sektoren har mottatt betydelig støtte og er å anse som en suksess til nå. Bærekraften trues likevel av politiske utspill som underminerer myndighetsområdet til den bosniske domstoladministrasjonen. Manglende politisk vilje kan være en reell risiko for at resultatene av tiltakene for godt styresett og antikorrupsjon ikke vil bli varige.

Fra Uganda fremhever ambassaden betydningen av bistand til å bygge opp kontrollorganer som er viktige for godt styresett og antikorrupsjon, slik som den ugandiske riksrevisjonen, antikorrupsjonsbyrået og menneskerettighetskommisjonen. Ambassaden peker imidlertid på at disse organisasjonene har begrenset innflytelse på grunn av manglende vilje til endring hos den øverste politiske ledelsen. Det er derfor vanskelig å bedømme effekten av styresettbistand, og Uganda har utviklet seg mot et mer autoritært styre.

Ambassadøren i Zambia understreker i intervju at all bistand må vare en stund og være av en viss størrelse før man ser resultater:

«Ambassaden er fornøyd med resultatene fra institusjonsstøtten som har blitt gitt over tid til den zambiske riksrevisjonen og skatteetaten, og mener at det kan vises til resultater på produkt- og brukernivå. I hvilken grad dette gir resultater på samfunnsnivå og har ført til faktisk forbedring av standarder og godt styresett og antikorrupsjon, er det derimot vanskeligere å vurdere.»

Komiteens flertall vil bemerke at den lave graden av måloppnåelse og bærekraft og til dels fravær av kunnskap om hvilke mål som er oppnådd innen denne typen bistand, gjør at det bør vurderes om ikke bistanden bør dreies mot andre humanitære formål hvor den kan ha større effekt. En slik dreining av denne bistanden til mer humanitære formål vil kanskje også ha en god effekt på forbedring av styresett og antikorrupsjonsarbeid på sikt.

Komiteen har merket seg at departementet i 2015 ville revidere regelverket for tilskuddsordninger, og at dette arbeidet er ment å resultere i strengere krav til kvalitetssikring i hele prosjektsyklusen som mottar støtte.

Over den tiårsperioden som denne undersøkelsen gjelder for, har Norge, som tidligere nevnt, gitt 26 mrd. kr i bistand til utvikling av godt styresett og antikorrupsjonsarbeid, eller 2,6 mrd. kr i gjennomsnitt per år. Dette er svært mye penger til disse formålene alene, og en må forvente at Utenriksdepartementet evner å følge opp de ulike prosjektene samt ha et system som gjør at det er mulig å vurdere effekten av bruk av disse midlene.

Riksrevisjonen anbefaler at

- det vurderes å utforme en strategi som tar utgangspunkt i sentrale mål og virkemidler på området
- kunnskapsgrunnlaget for styresett og antikorrupsjonsbistand i de viktigste mottakerlandene styrkes, bl.a. med analyser av politisk økonomi
- forvaltningspraksis forbedres med å sikre god målstruktur for prosjektene, klare kriterier for bekrefteelse av at målene er nådd, og bedre rapportering fra mottakerne i samsvar med dette
- grunnlaget for egen læring styrkes ved å innføre en strukturert, systematisk og dokumentert vurdering av måloppnåelse i enkeltprosjekter, slik flere land og givere har gjort

Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger til Utenriksdepartementet.

Ole M. Thommessen hadde her overtatt presidentplassen.

Jette F. Christensen (A) [10:16:24]: Det er få politikk-områder som er mer avhengig av tillit enn bistand. Vi gir mye penger langt vekk, og det er viktig at vi stoler på at de går til dem de skal, dit de skal, og gjør det de skal.

Derfor er det riktig og viktig at vi har et stort apparat for å sørge for nettopp det. Få politikkområder har en så viktig administrasjon, ikke bare for kontrollens skyld, men for tillitens skyld. Den tilliten er i Norge – heldigvis – høy, men den er sårbar.

Derfor er det litt pussig at flere partier ikke kunne stille seg bak merknaden om at det behøves en kompetent og stabil bemanningskapasitet i hele bistandsforvaltningen. Det forstår jeg ikke.

Å kontrollere effekten av bistand er en krevende øvelse. Utvikling, styrking av politisk og organisatorisk kompetanse, grad av demokrati, overholdelse av menneskerettigheter og økonomisk utvikling i et land avhenger ikke bare av grad av bistand alene, selv om den ofte er et middel for å få det til, og målet for bistanden er nettopp dette. Det er ikke sånn at et land forblir fattig og korrumpert hvis bistanden er mislykket, eller at det blir rikt og ukorrumpert dersom det kommer seg ut av fattigdom eller fordeler bedre.

Derfor er det et samvittighetsfullt arbeid Riksrevisjonen har lagt ned. Men det er – hva skal vi si – spesielt at det bare er Arbeiderpartiet, Venstre og SV som står sammen om den virkelighetsbeskrivelsen i en merknad.

Det finnes mange ulike typer bistand. Flertallet i komi-

teen, som saksordføreren så godt redegjorde for, ønsker å omlegge bistanden til mer humanitære formål for, som de sier,

«å oppnå menneskerettigheter for dem som blir omfattet av bistanden».

Årsaken til at Arbeiderpartiet ikke er med på den merknaden, er ikke at vi er imot målbare, vellykkede bistandsprosjekter som fremmer menneskerettigheter. Vi er derimot av den oppfatning at kontroll- og konstitusjonskomiteen ikke nødvendigvis har som oppgave å gi bistandsfaglige råd – og kanskje heller ikke har den kompetansen, i all ydmykhet. I tillegg ser vi på den bistanden som bygger organisasjoner, bygger institusjoner, demokratiske strukturer og stabile stater, som vel så viktig for overholdelse av menneskerettigheter som akutt humanitær bistand. Humanitær bistand hjelper mennesker, strukturell bistand hjelper land der menneskene er.

Jeg vil minne om at denne rapporten dreier seg om godt styresett og antikorrupsjon, og godt styresett og antikorrupsjon kommer ikke nødvendigvis av humanitær bistand. Vi er for begge deler. Derfor er vi opptatt av et system som lar seg ettergå, av et godt kontrollsystem og av å sikre bistandsfaglig kompetanse. De beste råd om hvilken bistand som fungerer best, kommer ikke nødvendigvis fra kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Michael Tetzschner (H) [10:20:10]: Saksordføreren redegjorde utmerket for hvordan man etter hvert utviklet innsatser for å sikre godt styresett som en vesentlig del av norsk bistandspolitikk. Jeg tror vi alle er enige om at det er helt grunnleggende og nødvendige trekk ved et godt styresett at det bidrar til å bygge institusjoner, særlig lovgivende institusjoner med legitimitet og folkeforankring, og at statens sentrale institusjoner er organisert på en måte som respekterer maktfordelingen mellom utøvende og lovgivende myndighet samt prinsippet om rettsvesenet, domstolenes uavhengighet og integritet. Å ivareta sentrale rettsstatsprinsipper, slik det oppleves på individplan, er også selve lakmustesten på om det fungerer. Videre innebærer godt styresett en åpen, effektiv og profesjonell forvaltning, som ivaretar befolkningens behov og sikrer grunnleggende menneskerettigheter.

Så kan man spørre: Hvorfor er man ikke mer opprørt og indignert over at disse målene faktisk ikke nås? Jeg la merke til at foregående taler ville invitere til en liten partipolitisk konkurranse om hvem som hadde utformet de beste merknader, men jeg tror man også skal legge vekt på at komiteen samlet sett har lest og forstått forvaltningsrapporten, som er ganske kritisk til den oppfølgingen som vårt utenriksdepartement i disse ti årene har vist – eller mangelen på oppfølging, kan vi kanskje si. Så hvis man først inviterer til en partipolitisk mannjevning her, kan vi da gjøre oppmerksom på hvem som har vært utenriksminister, hvem som har bekledd disse vervene, i den tiden som denne rapportperioden beskriver.

Det er ganske merkverdig at vi skal være læremestre for andres utvikling av godt styresett, og så har vi så store svakheter ved vår egen tilskuddsforvaltning. Og det sier vel også noe om at det er mye politisk kraft som forsvinner

ut av sakene når også departementets ledelse skifter. Jeg ser at selv om tidligere utenriksminister Gahr Støre var her ved møtets åpning, har han tydeligvis ikke funnet tid til å følge denne debatten, som egentlig er en epilog over utenriksminister Gahr Støres forvaltning av regelverket i den perioden han hadde ansvaret.

Det er nemlig Utenriksdepartementet som tilskuddsforvalter som får stryk i denne rapporten. Det dreier seg om 26 mrd. kr som er brukt over ti år, og som ikke har hatt synlig nytte. Man spør seg selv: Hvordan kan vi ha en politisk kultur i Norge der man ikke i større grad ergrer seg over at 26 mrd. kr kunne hatt alternativ anvendelse? Jeg skulle gjerne sett flere sektortalsmenn i salen her i dag, for det kan være at man på de forskjellige områdene, kultur, velferd, helse, også kunne ha trengt 26 mrd. kr til alternativt forbruk. Men vi har altså selv utviklet en kultur som går ut på at spist er spist, og så kommer det en forvaltningsrapport som knapt får noen til å heve øyenbrynene. Dette er ikke betryggende for den tilliten som skal bygges mellom befolkningen – skattebetalerne – og måten vi er forvaltet på.

Jeg gjentar: Det er Utenriksdepartementet under sin daværende ledelse som er i skuddlinjen, fordi de ikke har gjort de pliktene som de har etter økonomiforvaltningsreglementet. De skulle ha innhentet rapporter fra tilskuddsmottakerne, som hadde gjort det mulig å vurdere i hvilken grad målene for tilskuddene nås. Kriteriene for måloppnåelse skulle vært konkret og presist utformet, slik at de kunne følges opp uten uforholdsmessig store kostnader. Tilskuddsmottakerne skulle vært pålagt å sende inn rapport i henhold til disse kriteriene. Samtidig skulle kravene til rapportering ikke gis et større omfang enn at det er rimelig i forhold til den nytten tilskuddet har for tilskuddsmottakeren.

Så har vi også underveis fått flere forskningsbelegg, gjennom flere interessante studier, som nettopp gir oss viktige forklaringer på hvorfor det har vist seg så vanskelig å styrke godt styresett i utviklingsland. Styrende makteliter utnytter svakheter i forvaltningen av offentlige ressurser til å tilegne seg offentlige midler, som de så bruker til å vedlikeholde sin maktbase, og det er et kjennetegn ved disse systemene, dvs. systemer som bygger på personlige forbindelser og forpliktelser istedenfor på formelle regler, at det ofte er forventet at de som har tilgang til inntekt, gjerne fra utlandet, bistandsmidler osv., bruker den inntekten til å kjøpe lojalitet fra sine egne tilhengere. Forskere som argumenterer for denne grunnleggende politiske forklaringen på sammenhengen mellom maktforhold, dårlig styresett og vedvarende høy korrupsjon, mener faktisk at giverfinansierte tekniske prosjekter har meget begrensede muligheter for å lykkes med å styrke styresett og redusere korrupsjon. Det er vesentlig, og det er også det vi har prøvd å antyde i merknadene, at det er vesentlig at slike innsikter faktisk får anvendelse for hvordan den fremtidige bistandspolitikken utvikles.

Vi kan også ta for oss Utenriksdepartementet, som har retningslinjer for rapportering av måloppnåelse. Der skulle det vært krevet at tilskuddsmottakerne ved avslutning av et prosjekt sender inn en sluttrapport. Denne rapporten

skulle inneholde informasjon om hva som ble oppnådd, sammenlignet med målene i planen. I henhold til manualen for tilskuddsforvaltningen for Utenriksdepartementet og Norad skal saksbehandler videre vurdere de rapporterte resultatene, om de samsvarer med målene slik de er definert i søknaden. Vesentlige avvik som enten er rapportert av mottakeren, eller som blir oppdaget av saksbehandleren selv, skal følges ekstra opp.

Da kan vi se på to caser: Afghanistan og Bosnia-Hercegovina. Når det gjelder førstnevnte land, viste altså dokumentanalysen for de fem prosjektene i Afghanistan som er avsluttet, at Utenriksdepartementet ikke har vurdert måloppnåelse for noen av prosjektene ved å sammenligne oppnådde resultater med målene som var formulert i planene. Ett prosjekt har en påtegning på sluttrapporten fra prosjektet om at det er vanskelig å få et klart bilde av resultatene – som vanlig lite/svakt, ut fra virkninger av programmet. Målene er klare, men ikke hva som er oppnådd. I avslutningsdokumentet som ble utarbeidet, heter det at «det er indikasjoner på at programmet har fokusert mye på produkter i stedet for brukereffekter».

Det andre eksemplet er at Utenriksdepartementets avslutningsdokument viser til en evaluering som konkluderer med at siden arbeidsforholdene i Afghanistan er blant de vanskeligste i verden, hvilket man må ha forståelse for, anses resultatene for å være i samsvar med målene i avtalen – altså gjør uteblitt informasjon at man trekker den slutningen at det nok er i orden. Det er en ganske dristig følgeslutning.

Det andre jeg vil peke på i denne sammenhengen, er prosjektene i Bosnia-Hercegovina. Utenriksdepartementet har ikke skriftlige vurderinger av måloppnåelsen i noen av de avsluttede prosjektene i landet. Det foreligger ingen møtereferater, påtegninger, notater, brev eller sluttdokumenter der slike vurderinger kommer frem. Det er ikke utarbeidet avslutningsdokument for noen av de tre avsluttede prosjektene i utvalget som er gjort her. Departementets avslutning av prosjektene begrenser seg til et brev til tilskuddsmottakeren der rapporteringen godkjennes. Disse prosjektene hadde krav om at sluttrapporteringen skulle vise til både opprinnelige mål og oppnådde resultater, som jeg var inne på i sted, og som følge av det også forklare eventuelle avvik. Ingen av de tre prosjektene har sluttrapporter som fyller noen av disse kravene.

Hvis vi da oppsummerer rapporten, ser vi at det store flertallet av de undersøkte prosjektene har dårlig måloppnåelse og svak bærekraft. Bærekraft er her definert som evnen til å sette varige spor i forvaltningen etter at bistandsperioden er avsluttet og prosjektet er avsluttet. Jeg vil dog fremheve ett lyspunkt, og det er nettopp prosjektet i Bosnia-Hercegovina som gjaldt oppbyggingen av en statsdomstol, en riksadvokat – altså en offentlig påtalemyndighet – som her er lyspunktet, og kanskje er en av grunnene til at det gikk relativt bra der, at det hele tiden var en strategi å fase ut internasjonal støtte i den siste fasen av dette prosjektet, slik at institusjonene etter forutsetningen gikk over til å bli finansiert over landets eget statsbudsjett.

Jeg synes at de forslagene som komiteen forsiktigvis har antydnet, og som jeg ikke skal referere her, er vesentlig

for det videre arbeidet, men jeg vil også peke på at når vi står overfor det å bygge et godt styresett i utlandet, må vi i hvert fall sørge for å ha orden i eget hus og passe på vårt eget styringssystem.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:30:45]: Temaet her, om godt styresett og antikorrupsjon, er preget av gode intensjoner, samtidig som det er et meget, meget krevende område.

Riksrevisjonen har sett på fire land, og jeg vil forsvare at når tidligere norske regjeringer har hatt et betydelig engasjement på dette området, henger det naturlig sammen med at vi har et stort økonomisk mellomværende med mange land, både direkte fra den norske stat og gjennom mellomværende hvor det er norskkontrollerte selskaper som opererer i disse landene. Ett av de fire land som er vurdert, er Afghanistan, og det har ikke manglet på uttalelser fra denne talerstol med hensyn til hvordan vi skulle medvirke til å få et mer kompetent styresett som grunnlag for vår deltakelse der, og dermed som grunnlag for forbedring av folks situasjon. Så det er mange gode intensjoner som ligger bak den satsinga på bistand knyttet til styresett og antikorrupsjon. Og det er – som flere har vært inne på – store midler.

Det sies i rapporten at det er veldig vanskelig å følge opp dette, for det omfatter 100 land og om lag 1 750 enkeltprosjekter, og som representanten Tetzschner var inne på, er resultatene i henhold til Riksrevisjonens rapport svake. Det har vært dårlig måloppnåelse, det har vært svak bærekraft, som det så fint heter, og bistanden har i tillegg vært lite strategisk innrettet. Dette er jo abstrakte begreper som vi må gå dypere inn i for å se hva som er det konkrete, men når en går inn i det konkrete, blir ikke bildet mindre utfordrende for oss som ønsker gode resultater. Det er gode resultater unntaksvis, slik det er nevnt i statsdomstolen/riksadvokaten i Bosnia–Hercegovina, men dette har vært et område der et samlet storting har vært opptatt av å gjøre en innsats. Jeg vil anta at et samlet storting har vært klar over hvor vanskelig det er, likevel har vi gjort det. Nå har vi fått rapporten, og den er til ettertanke, tror jeg, uavhengig av partipolitisk farge her.

Det er en samlet komité som har merket seg at Riksrevisjonen anbefaler at bistanden bør konsentreres til færre prosjekter og antall land. Det er et «statement» som jeg regner med regjeringa tar med seg. Så ble det fra representanten Jette F. Christensens side spurt hvorfor ikke flere – alle partier – var med på en merknad hvor det bl.a. sto at det trengs en «kompetent og stabil bemanningskapasitet i hele bistandsforvaltningen». For Senterpartiets vedkommende er det en feil at vi ikke ble med i den merkna-den, en feil som jeg ikke kan forklare hvordan har oppstått.

Bare helt til slutt: Det vi snakker om her, er en del av vår internasjonale solidaritetstankegang, og som representanten Jette F. Christensen var inne på, forutsetter det at skal den være levende i den norske befolkning, må den ha tillit, en må ha gode resultater, og en slik rapport som vi nå har fått, medvirker til at det må endring til. Senterpartiet har – i motsetning til Arbeiderpartiet – vært med på at «det bør vurderes», som det står, det er ikke sterkere enn det – «det

bør vurderes om ikke bistanden bør dreies mot andre humanitære formål hvor den kan ha større effekt». Det er ut fra en erkjennelse av at til tross for den betydelige innsats som vi har hatt på styresett og antikorrupsjon, viser erfaring at resultatene er beskjedne – for å være diplomatisk. Da er det vel ikke så rart at en i forhold til det overordnede, nemlig å sikre tillit til vår internasjonale solidaritet, ber om at en vurderer endringer på det.

Det er et dilemma som vi her står oppe i. Vi skal jo fortsatt delta på ulike måter med innsats fra den norske stat og fra norske selskaper i en rekke land som er rimelig korrupte, og derfor må en som en konsekvens av sin deltakelse der også ha øye for hvordan styresettet fungerer. Men i avveininga her ligger det altså fra Senterpartiets side at vi mener det er rett å vurdere om ikke bistanden i større grad bør dreies mot humanitære formål, kanskje mer konkrete formål, som direkte hjelper de som trenger bistand i de land det gjelder.

Erik Lundebø (V) [10:36:01]: Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og arbeidet mot korrupsjon er et viktig og samtidig foruroligende dokument. Det er viktig fordi et lands utvikling i stor grad påvirkes av hvordan de evner å omsette borgernes ønsker, drømmer og interesser i god, effektiv og demokratisk styring, sikre at det er gode kontrollrutiner og et rettssystem som evner å garantere rettigheter og plikter. Det er viktig fordi et lands utvikling effektivt kan bremses og ofte stoppe opp dersom makt og penger systematisk kommer på avveie, slik at ressursene ikke settes inn på å løse samfunnets utfordringer, men på å berike enkeltpersoner og deres kontakter. Det er viktig, men samtidig foruroligende, fordi Riksrevisjonen systematisk har avdekket at det har sviktet i mange av de bistandsprosjektene vi har igangsatt for å støtte utviklingen av godt styresett i våre samarbeidsland, og for å sette landene i stand til effektivt å begrense og bekjempe korrupsjon.

Det har sviktet på tenkningen bak prosjektene. Det ligger i liten grad strategisk tenkning bak hva det satses på. Det mangler dekkende analyser av politiske maktforhold i landene det gjelder – analyser som ville være avgjørende for å oppnå reell forandring. Ikke minst er ressursene spredd utover en lang rekke land og prosjekter til tross for at det har vært et uttalt mål å konsentrere innsatsen. Det har også i altfor mange prosjekter manglet klare mål for arbeidet – mål som kunne bidratt til å styre ressursene og følge opp fremdriften. Det kan nesten virke som om målet har vært å gjøre noe, mens man i liten grad har sett for seg hva som skal komme ut av det, og om det fører til endringer som kan bestå utover prosjektperioden.

Venstre stiller seg bak komiteens merknader til Riksrevisjonens undersøkelse og de anbefalinger revisjonen gir. Arbeidet må bli drevet av klare strategier og prioriteringer, og det må skaffes et bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder politiske, økonomiske og samfunnsmessige forhold i landene det gjelder. Det må settes klare og gode mål og sikres reell og effektiv løpende rapportering om målene som oppnås – ikke minst må det jobbes systematisk med å hente læring ut av prosjektene, både de som går bra, og de

som ikke lykkes, slik at norsk bistand til godt styresett og antikorrupsjon fra dag til dag og fra år til år kan bidra bedre til utvikling i våre samarbeidsland.

La meg til slutt knytte to refleksjoner til rapporten og saken vi i dag behandler i Stortinget. For det første, når et land som Norge, med et godt og utviklet styresett og i verdenssammenheng små utfordringer når det gjelder korrupsjon, påtar seg oppgaven med å bidra til utvikling av styresett og antikorrupsjonstiltak i land med betydelig større utfordringer, burde selve innretningen av prosjektene være eksemplariske, og alle aktører burde bestrebet seg på at gjennomføringen av prosjektene i seg selv satte et forbilde for våre samarbeidsland og var et synlig ideal som pekte ut hvor vi skal. Vi kan dessverre ikke være stolte av det Norge har oppnådd her, selv om det blant prosjektene som er undersøkt, heldigvis er klare unntak som viser at det nytter.

For det andre, når komiteen i sine merknader ber om at det vurderes å dreie bistanden mot andre humanitære formål med større sjanse for effekt, må ikke dette oppfattes slik at godt styresett og kampen mot korrupsjon ikke er viktig. Det er imidlertid en klar marsjordre til alle som jobber med denne typen bistand, fra departementet og helt ned til gjennomføringen av det enkelte prosjekt, til å bli mer bevisst på hva som skal til, og til å ta de grep som er nødvendig. Skjer ikke dette, må ressursene få bedre anvendelse på andre områder.

Utenriksminister Børge Brende [10:40:10]: Målet for utviklingspolitikken er å bidra til bærekraftig økonomisk og sosial utvikling slik at mennesker kan arbeide seg varig ut av fattigdom. I de landene hvor man har sett at man har gått fra å være et utviklingsland til å bli et mellominntektsland, er det et kjennetegn at de har utviklet et rimelig godt styresett. Dette med antikorrupsjonsarbeid er viktig, og vi vet at for å tiltrekke seg investeringer og for å kunne skape en vekstkraftig økonomi, er både godt styresett, forutsigbare rammevilkår og det å bekjempe korrupsjon vesentlig.

Korrupsjon og maktmisbruk hindrer effektiv bruk av nasjonale ressurser, hemmer økonomisk vekst og bidrar til en urettferdig ressursfordeling i samfunnet. Utbredt korrupsjon er et uttrykk for dårlig styresett og en barriere mot demokratisk utvikling. Mangel på politiske og økonomiske muligheter, svake rettsstater og alvorlige brudd på menneskerettighetene er blant årsakene til konflikt, migrasjon og organisert kriminalitet. En velfungerende stat er en forutsetning for å sikre at næringslivet og det sivile samfunn får gode rammevilkår. Samspillet disse aktørene imellom legger grunnlaget for utvikling.

Samtidig ser vi, som Riksrevisjonen også påpeker i sin rapport, at et utall andre faktorer enn bistand vil ha betydning for kvaliteten på styresettet i et land. Godt styresett forutsetter lovgivende institusjoner med legitimitet og folkelig forankring, og at sentrale rettsstatsprinsipper etterleves. Uansett hvor godt planlagt og gjennomført hvert enkelt program og hvert enkelt prosjekt er, har det bare begrenset effekt hvis myndighetene ikke fører en politikk som fremmer utvikling. Dette reflekterer noen av utford-

ringene i bistand. Dette er noe vi tar med oss i våre vurderinger av land og prosjektinnsats. For å øke kontekstforståelsen har vi påbegynt arbeidet med politisk-økonomiske analyser for fokusland, noe som både Riksrevisjonen og komiteen har vært inne på.

Funnene til Riksrevisjonen baserer seg på gjennomgang av overordnet styring og utvalgte prosjekter i fire av våre samarbeidsland. Vi tar selvsagt med oss de lærdommene som nå ligger i denne rapporten, og det som ligger i komiteens innstilling. Jeg er enig med kontroll- og konstitusjonskomiteen i at det er krevende å følge opp styresettbistand i nær 100 land. Dette har vi også tatt tak i gjennom økt konsentrasjon av bistand, etablering av fokusland, reduksjon av antall samarbeidsland og ikke minst reduksjon i antall avtaler. I 2013 hadde vi nærmere 7 000 ulike avtaler innenfor bistandsforvaltningen, og det var 116 land som norsk bistand gikk til.

Som Stortinget er kjent med – det er behandlet i en annen komité – så har Utenriksdepartementet foreslått at man skal begrense antall samarbeidsland. Vi foretok en moderat konsentrasjon og foreslo at man skulle gå fra 116 land til 85 land. Dette fikk vi gjennomslag for i Stortinget, men med unntak av de frivillige organisasjonene. Der sa Stortinget at de skulle ikke forholde seg til denne landkonsentrasjonen som ble foreslått. Vi vet jo også at mange av de prosjektene som er evaluert og er en del av styresettbistand, gjøres gjennom frivillige organisasjoner.

Jeg mener også at det å operere med nærmere 7 000 avtaler er rett og slett for mye til at man greier å følge det opp på en ordentlig måte. Det krever veldig stor kapasitet. Derfor har jeg varslet at målet må være at man greier å redusere antall avtaler med iallfall 20–30 pst., og jeg håper på Stortingets støtte i det arbeidet. Hvis man skal kunne gjennomføre de forbedringene som kontroll- og konstitusjonskomiteen og Riksrevisjonen har tatt til orde for, er det krevende å operere med 116 land og nærmere 7 000 forskjellige avtaler. Det ber jeg om forståelse for.

Vi jobber kontinuerlig med forbedringer i forvaltningspraksisen. I 2015 gjennomgikk departementet alle regelverk for tilskuddsordningene. Som en følge av dette er det innført strengere krav til kvalitetssikring gjennom hele prosjektsyklusen. Dette inkluderer krav til forhåndsvurdering og resultatrammeverk samt oppfølging. Nye avtalemaler er lansert. Det er også forhandlet med FN-organisasjonene om bedre rammeavtaler.

Jeg merker meg at komiteen slutter seg til Riksrevisjonens anbefalinger. Vi er som sagt i gang med å bruke dette arbeidet til ytterligere forbedringer i bistanden. Jeg registrerer også at både komiteen og Riksrevisjonen viser forståelse for utfordringer og dilemmaer i bistandsarbeidet. Å dokumentere resultater av bistand til forbedring av styresett kan være vanskelig, selv med styrket disiplin i forvaltningen og økt kontekstforståelse.

Det er krevende avveininger når det gjelder bruken av bistandsmidlene. Vi vet at det å lykkes med et godt styresett, det å bygge kapasitet for det sivile samfunn, det å drive antikorrupsjonsarbeid, er vesentlig for at et land skal få på plass de rammevilkår som er nødvendig for at man skal kunne løfte seg ut av fattigdom. Så er spørsmålet: Hvor-

dan skal man greie å bruke bistand til å sikre de prosessene i disse landene, slik at menneskerettigheter, antikorrupsjonsarbeid og godt styresett kommer i gang, og at de prosessene igangsettes? Jeg tror man må være så ærlig å si at dette er selvsagt et mye mer krevende område enn å gå inn og f.eks. bygge skoler, bore brønner og bidra til et infrastrukturnettverk for elektrisitet.

Jeg tror også at det er viktig at man i disse prosjektene er edruelig når man setter målene. Det er noen ganger satt mål som er vanskelige å måle etterpå, måle om man har oppnådd det som har vært tankegangen bak. Jeg synes det er en real debatt å ha i Stortinget, om man mener at med de ulike risikoene som ligger i å støtte opp om organisasjoner som jobber mot korrupsjon, de som jobber for bedre styresett, er det så krevende at man ikke skal bruke bistand på det. Jeg mener at det er vesentlig i mange utviklingsland at man lykkes i antikorrupsjonsarbeidet, dette med godt styresett. Mye av dette kan skje og bør skje uten bistand, men at man også bruker deler av bistandsbudsjettet til å styrke sivilt samfunn i utviklingsland som er opp-tatt av disse spørsmålene, i tillegg til menneskerettigheter, mener jeg fortsatt bør være en del av den norske bistands-satsingen. Men den må innrettes annerledes, vi må konsentrere oss om færre land, færre prosjekter, og vi må være åpne for at det er krevende å måle. Hvordan skal man f.eks. måle at en norsk bistandsorganisasjon som opererer sammen med frivillige og sivile samfunn i et fokusland for norsk bistand, har bidratt til konkrete forbedringer i antikorrupsjonsarbeidet i det landet? Det kan faktisk ha gått i gal retning når det gjelder antikorrupsjon, men det ville gått i enda mer gal retning hvis denne satsingen ikke hadde vært der. Det er innebygde dilemmaer som vi må diskutere, og som jeg mener at denne rapporten har åpnet opp for en god diskusjon knyttet til.

Presset på det humanitære budsjettet er veldig økende. Når man ser seg rundt omkring, ikke minst i våre nærområder, er det ikke noen tvil om at mer av bistandsbudsjettet i årene fremover må og vil gå til å hjelpe folk i akutt nød. Det er et humanitært imperativ. Det å sikre at stater som er svake, ikke kollapse, er en god investering for folket i de statene, men også i vår egen sikkerhet i den situasjonen som vi har havnet i. Men jeg vil legge til at i svake stater er dårlig styresett og korrupsjon også elementer som bidrar til at disse statene ikke kommer på fote, og at de er svake stater.

Så hvordan skal man innrette bistand slik at den også kan stimulere til at man greier å styrke de kreftene i samfunnet som står opp for godt styresett og antikorrupsjonsarbeid? Dette er viktige områder, og jeg mener at denne rapporten har gjort at vi i Utenriksdepartementet har blitt mer bevisst på hvordan disse pengene og ressursene brukes. Vi har gjennomført de forbedringene som jeg nevnte, men man går ikke fra en situasjon hvor det har vært krevende å måle resultater en dag, til at man dagen etter kan si at nå er alt i skjønneste orden. Det er ikke mulig. Men en del av dette arbeidet må være mer edruelige mål – når vi setter målene må de være mer edruelige, og vi må være åpne på at det kan være krevende å måle. Så er det opp til Stortinget å avgjøre om dette er en fornuftig allokering av

bistandsbudsjettet. De årlige budsjettdebattene er en god anledning til å diskutere det.

Jette F. Christensen (A) [10:52:03]: Jeg tar ordet for å imøtegå det representanten Tetzschner sa, at jeg innbød til en partipolitisk konkurranse om hvem som har skrevet de beste merknadene. Det gjorde jeg ikke. Jeg påpekte derimot bare de uenighetene som finnes, og det er vel det man skal gjøre i denne salen.

De uenighetene som finnes i den ellers ganske enstemmig kritiske merknaden som kontrollkomiteen med rette har lagt inn her, dreier seg om to ting. Den ene er at et lands utvikling ikke i seg selv er en test på om bistanden fungerer etter hensikten eller ikke. Den andre uenigheten dreier seg om hvorvidt kontrollkomiteen skal eller kan gi råd om hvorvidt bistand bør vris fra strukturell og institusjonell bistand til humanitær bistand.

Dette er, som utenriksminister Brende påpeker, en veldig rimelig debatt, en politisk debatt og en helt fair debatt å ta i Stortinget – en debatt om hvorvidt det er slik at bidrag til antikorrupsjon og godt styresett er for krevende. Den debatten er reell. Arbeiderpartiet har, i likhet med utenriksminister Brende, slik jeg hører ham, tatt stilling i den debatten. Vi mener at selv om denne rapporten er kritisk, selv om denne rapporten er alvorlig, er det ikke slik at Norge kan gi seg i det viktige arbeidet det er å bidra til at stater enten ikke blir svakere eller utvikler seg til beste for folk som bor der, som også vil styrke menneskerettighetene, som vil styrke statene, styrke institusjonene, styrke organisasjonene og også – til slutt – styrke den humanitære situasjonen i landet.

Kritikken i rapporten har komiteen enstemmig sluttet seg til. Bekymringen er det enighet om i alle partiene. Det er viktig for alle partiene at det er bærekraft i bistandsarbeidet. Den bekymringen deles av alle partiene i kontrollkomiteen. Den enigheten er også – jeg må få understreke det – like stor som enigheten i denne salen om bevilgningene til disse bistandsbudsjettene.

Ola Elvestuen (V) [10:54:49]: Bistand til antikorrupsjon og godt styresett er vanskelig, det tror jeg alle erkjenner. Jeg er også enig med utenriksministeren i at det ofte kan være vanskelig å måle resultatene. Likevel tror jeg vi skal holde fast ved at det er få ting som er viktigere enn å bygge opp under godt styresett og antikorrupsjon.

Også i denne rapporten – selv om den er kritisk – der man har gode resultater både fra Zambia og fra Bosnia-Hercegovina, viser man at der man får til resultater, har det en langsiktig effekt som vanskelig kan måles, verken hvilken betydning de midlene som brukes, har, eller betydningen det har for landene over tid.

Med tanke på både godt styresett og antikorrupsjon er det ikke bare bistand, men også mange andre virkemidler på alle de andre politikkområdene – i utenrikspolitikken vi fører, i handelspolitikken – som vi må bruke.

Jeg må si jeg er litt overrasket over denne rapporten, at den er så kritisk, og at det ligger så lite strategisk planlegging bak den bistanden vi har og den politikken vi fører når det gjelder godt styresett og antikorrupsjon.

Jeg vil spesielt se på det som er i Afghanistan. Norge har vært tungt involvert – sammen med våre allierte – i Afghanistan i snart 15 år. At det fortsatt ikke er en tydelig strategi for de målsettingene vi har, og for hvordan vi jobber koordinert med sivilsamfunn – både bilateralt, multilateralt og også militært, som jo hadde en mye større rolle tidligere – mener jeg er overraskende, særlig på bakgrunn av tiden tilbake i 2009–2010, hvor det i Utenriksdepartementet den gang ble utarbeidet en egen Faryab-strategi. Den ble den gangen gjennomgått i en rapport av generalmajor Jon B. Lilland. Jeg spurte selv daværende utenriksminister og forsvarsminister om hvordan den rapporten ble fulgt opp, fordi den viste at strategien var så generell at den verken kunne brukes på strategisk, på operasjonelt eller på taktisk nivå.

Jeg lurer fortsatt på: Hva er gjort i etterkant for å følge opp den kritikken? Og hva er gjort i etterkant for å få en tydeligere strategi inn mot Afghanistan? Selv om det militære bidraget er mindre i dag, er det likevel et av våre hovedsamarbeidsland. Og det er like viktig – det viser jo også situasjonen i dag – og det er i like stor både internasjonal interesse og norsk interesse at man klarer å bygge opp en stat og et styresett som bedre kan ivareta sin egen befolknings sikkerhet, og som man så kan bygge en utvikling på.

Kritikken fra Riksrevisjonen er betimelig. Jeg synes det er mildt å kreve at man må vurdere å ha en strategi for godt styresett og antikorrupsjon. Og det er mildt ikke å kreve at man må ha en tydelig strategi for våre hovedsamarbeidsland, der man ser helheten i den norske politikken – både i den generelle utenrikspolitikken og i den bistanden vi har – både bilateralt og multilateralt, i samarbeid med det sivile samfunn, og der det også er relevant militært, for å se dette i sammenheng.

Skal vi oppnå resultater sammen med andre land, som vi jo jobber sammen med de fleste steder, er vi nødt til å ha en tydelig strategi, en strategi som kan følges opp og måles i etterkant, og – det neste elementet – ha en læringskultur som gjør at vi lærer av de feilene vi gjør, og at vi også lærer av det som vi får til, slik at dette kan få en overføringsverdi til andre land, til andre nasjoner, til hvordan de opererer.

Jeg synes det er betegnende at den rapporten jeg refererte til, Jon B. Lillands rapport, tror jeg nesten ikke noen vil finne i dag, hvis de leter etter den. Den ble ikke unntatt offentlighet, men den ble definitivt ikke lagt ut for offentligheten for at man kunne gå den nærmere etter i sømmene. Jeg vet heller ikke om Riksrevisjonen faktisk har sett den. Men jeg har den, og den ligger på Venstres hjemmesider – hvis noen er ute etter å kunne se nærmere på den.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:59:30]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandling i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker (Innst. 69 S (2015–2016), jf. Dokument 3:10 (2014–2015))

Helge Thorheim (FrP) [10:59:57] (ordfører for saken): Denne saken gjelder Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandling i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker. Målet med Riksrevisjonens undersøkelse har vært å vurdere saksbehandlingstiden og produktiviteten i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker samt årsakene til den lange saksbehandlingstiden i sakene om tvangstiltak etter barnevernloven.

Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker behandler og avgjør saker om tvangstiltak overfor barn, bl.a. om barneverntjenesten skal overta omsorgen for barn. Saksbehandlingstiden i nemnda har over flere år vært over barnevernlovens krav. Det er imidlertid problematisk at fylkesnemndene har problemer med å nå de sentralt fastsatte krav til saksbehandlingstid for de ordinære sakene. Det er spesielt alvorlig at nesten 30 pst. av de ordinære sakene med forhandlingsmøte i 2014 hadde en saksbehandlingstid på over fire måneder, noe som påfører barn og pårørende en uvisshet over tid under behandlingen av deres sak.

Komiteen vil derfor understreke viktigheten av at saksbehandlingstiden for de ordinære sakene reduseres. Komiteen viser til at konsekvensene av lang behandlingstid for ordinære saker fører til at flere akutsaker og rundt halvparten av disse sakene påklages, hvilket igjen går ut over saksbehandlingskapasiteten for de ordinære sakene. Det er derfor av største betydning at denne onde sirkelen brytes.

Komiteen har merket seg at fylkesnemndene og departementet er uenige om hva som er realistisk saksbehandlingstid i ordinære saker. Man er her uenig om hvorvidt det er realistisk å gjennomføre forhandlingsmøter innen 28 dager.

Det er positivt at alle nemndene har oppfylt kravet om å fatte vedtak to uker etter at forhandlingsmøtet er avsluttet. Komiteen viser til at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har iverksatt en rekke ulike tiltak for å redusere saksbehandlingstiden. Komiteen viser til at produktiviteten kan økes med et bedre og mer velfungerende saksbehandlingssystem. Et nytt saksbehandlingssystem er under utvikling, men er blitt forsinket. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen anbefaler sentralenheten å videreutvikle virkemidlene for bruk av ressursene på tvers av fylkesnemndene.

Komiteen ser det som positivt at sentralenheten har ansatt en jurist som skal brukes av nemndene ved behov, for å redusere forskjeller i saksbehandlingstider mellom nemndene. Komiteen har merket seg at departementet vil se på behovet for opplæring og rådgiving for nemndslederne ved bruk av forenklet saksbehandling, slik at dette ikke går ut over kvaliteten i saksbehandlingen. Komiteen har merket seg de store variasjonene mellom fylkesnemndene når det gjelder medhold i klagesaker. Dette gir etter Riksrevisjonens vurdering en berettiget tvil om hvorvidt likeverdig-hetsprinsippet er ivaretatt.

En enstemmig komité viser for øvrig til Riksrevisjonens anbefalinger og slutter seg til disse.

Martin Kolberg (A) [11:03:31] (komiteens leder): Det er vel riktig å si at mange av de sakene som kontroll- og

konstitusjonskomiteen behandler, er av veldig stor betydning for Norge, for landet. Vi hørte nettopp diskusjonen om bruk av bistandsmidler, som selvfølgelig er veldig viktig, men jeg innleder på denne måten for å si at når vi nå diskuterer håndteringa av våre barn, så er det noe av det mest følsomme vi diskuterer.

Komiteen har gått grundig inn i den rapporten som nå er til behandling, og det er bra at det er en enstemmighet i komiteen, slik saksordføreren ga uttrykk for. Jeg viser til saksordføreren gjennomgang av dette, og slutter meg til alle de konkrete vurderingene han ga uttrykk for i sitt innlegg.

Jeg har lyst til å si at dette er en sak som også er behandlet ved tidligere anledninger. Jeg vil ikke si gjentatte ganger, men iallfall flere ganger. Og jeg kan ikke unnlate å si – og jeg vil gjerne høre statsrådens reaksjon på det – at til tross for at Stortinget har påpekt en del av disse vesentlige tingene tidligere, er det vanskelig å rette det, tydeligvis. Det er en stor betenkelighet, som det er grunn til å nevne her i Stortinget. Det må være noe i systemet som ikke er som det skal, for å bruke et slikt folkelig uttrykk, når det er vanskelig å få rettet opp en del betydelige svakheter.

Det er to ting vi påpeker, som saksordføreren har sagt, men som jeg også vil ta opp på mitt vis. Det ene er selvfølgelig at man bryter normen for behandlingstid. Statsråden er veldig oppmerksom på dette – jeg vet det. Riksrevisjonen sier jo også at departementet er veldig aktpågivende når det gjelder dette. Men til tross for det er det altså vanskelig å klare å opprettholde de fristene som er satt. Innenfor et så følsomt område som dette, som handler om barns hverdagslige liv og deres sosiale posisjon, er det klart at det er en stor betenkelighet i en velferdsstat som Norge.

Jeg vil også si, og det vil jeg si er nesten enda mer alvorlig, at det er veldig ujevn behandling i fylkesnemndene når det gjelder mengden av hvem som får medhold, og hvem som ikke får medhold. Det er et problem som jeg mener Stortinget må adressere – som det nå heter på fint – til statsråden, at dette må departementet virkelig rydde opp i, på sett og vis. Vi kan ikke ha det slik at i noen fylker er det lettere å få medhold, mens i andre fylker er det vanskeligere å få medhold.

Som Riksrevisjonen helt presis sier, med sitt språk, er det

«tvil om likeverdighetsprinsippet ivaretas».

Det er et veldig alvorlig utsagn, for det er klart at hvis det er berettiget tvil om hvorvidt likhetsprinsippet opprettholdes og ivaretas på en skikkelig måte, så har vi et rettsikkerhetsproblem når det gjelder håndteringa av disse veldig følsomme sakene. Jeg skal lytte til hva statsråden sier, og jeg tviler ikke på at statsråden egentlig mener det som både Riksrevisjonen og komiteen mener her. Men jeg skulle ønske at det blir lenge til Stortinget igjen er nødt til å behandle, og tross alt være såpass kritisk til, en del av de tingene som berører håndteringa av våre barn i hverdagen – og ikke bare våre barn, men kanskje de svakeste blant våre barn.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:08:00]: Takk til saksordføreren for en god redegjørelse for saken. Jeg er

helt enig i det som har blitt sagt, både av saksordføreren og av representanten Kolberg, for det er alvorlig når Riksrevisjonens undersøkelse viser at alle fylkesnemndene har betydelige utfordringer med å oppfylle sentrale krav som er satt til saksbehandlingstid, også når det gjelder ordinære saker. Det er ikke akseptabelt, og vi er helt nødt å ta dette på alvor og forsikre oss om at vi skal klare å endre dette.

Når myndighetene griper inn i barns og familiers liv, slik vi ofte gjør i disse sakene, påtar vi som myndighet oss et enormt ansvar for at disse barna skal få oppleve bedre omsorg, mer trygghet og et bedre liv. Når myndighetene med lange saksbehandlingstider bidrar til en mer usikker situasjon, med uvisshet og utrygghet, er det svært alvorlig. Saksbehandlingstiden må ned.

Med en kortere saksbehandlingstid vil barna og deres pårørende slippe den store belastningen det er å leve i uvisshet under behandlingen av deres sak. Kortere saksbehandlingstid vil føre til at færre ordinære saker blir akuttsaker. Slik også familie- og kulturkomiteen har påpekt, er det helt nødvendig at saksbehandlingstiden for de ordinære sakene reduseres slik at barnevernlovens formål om å sikre at barn og unge får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, nå blir ivaretatt.

Jeg tror også at det er viktig at det nå følges nøye med på utviklingen når det gjelder fylkesnemndene, når de nå skal ta fatt på nye oppgaver som Stortinget har vedtatt, og som handler om å kunne pålegge hjelpetiltak i hjemmet fra 1. april. Det var noe Stortinget vedtok, og man vedtok også at man skulle kunne gi en mulighet til ikke å ha begrensninger når det gjelder ulike hjelpetiltak – egentlig litt stikk i strid med det regjeringen selv foreslo. Jeg sier ikke at dette nødvendigvis behøver å være negativt, men jeg tror det er viktig at vi følger nøye med på utviklingen, på bakgrunn av det vedtaket som ble gjort.

Budsjettet for 2016 er riktignok økt med en halvårseffekt for beregnet utgiftsøkning for fylkesnemndenes del, men som familie- og kulturkomiteen understreker i sin innstilling til budsjettet for 2016, er det viktig å følge med på om saksbehandlingstiden øker på grunn av de endringene som ble vedtatt, og som trer i kraft fra 1. april. Så jeg ber om at det blir lagt vekt på dette i tiden framover.

Kristelig Folkeparti foreslo i sitt alternative budsjett for 2016 en ytterligere økning i bevilgningene til fylkesnemndene på 10 mill. kr, for å sikre raskere saksbehandling. Det har vi ikke fått gjennomslag for. Vi håper likevel at det vil vise seg at fylkesnemndene, med de midlene de nå har til disposisjon, fortsatt klarer å oppfylle de grunnleggende kravene til rettsikkerhet, at fristene fortsatt holdes i akuttsaker og klagesaker, og at saksbehandlingstiden går ned i de ordinære sakene, slik at barnevernlovens formål oppfylles.

Jeg har aldri hørt at et eneste barn eller en eneste familie har fått det bedre av å stå og vente lenge i kø for å få den hjelpen de trenger – snarere tvert imot. Slike saker ender ofte som akuttsaker, selv om det kunne vært unngått. Det er alvoret i denne rapporten.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:12:55]: Når barnevernet blir trukket inn, er det etter min erfaring i en situasjon

som har vært bekymringsfull over lang tid. Det er mange som ser på situasjoner, og som ser at ikke alt er som det skal, men det skal mye til før barnevernet blir trukket inn. Likevel blir barnevernets rolle stadig mer omfattende, og den blir stadig viktigere. Det er stadig flere mennesker som blir berørt av barnevernet, og den informasjonen jeg har fra dem som arbeider med barnevernet, sier at det også er en sterk økning i barnevernssaker fra våre innvandermiljøer.

Dette er en sak som vekker stor oppmerksomhet i Norge, men som også vekker stor oppmerksomhet internasjonalt. Dette er veldig, veldig krevende, og det er avgjørende viktig å få til gode løsninger.

Riksrevisjonens rapport har påpekt det som flere har vært inne på, at det ikke har blitt vesentlig bedre. Det er økende saksbehandlingstid, og styringsinformasjonen som kan belyse helheten i saksbehandlingen i fylkesnemndene, er ikke tillitvekkende. En har fokusert på sentralenheten for fylkesnemndene, og i sum er vi altså i en situasjon hvor mange her påpeker at dette ikke går lenger.

Rapporten er innrettet mot fylkesnemndene og samspillet mellom fylkesnemndene og departementet. Men jeg vil rette oppmerksomheten i en annen retning, og det er mot kommunene. Etter min vurdering er årsaken til den situasjonen som vi er i, primært å finne i at kommunene har et for dårlig barnevern. Når kommunene har et for dårlig barnevern, fører det til så mange feil, så dårlig arbeid, og så mange saker at det blir veldig krevende for fylkesnemndene å fylle sin rolle.

Så hører jeg at det er store forskjeller mellom kommunene – og det er riktig. Men det er noen fellestrekk, i hvert fall etter min erfaring, når det gjelder små og store kommuner, og det er at i små kommuner har en bedre oversikt. På godt og vondt har en bedre oversikt over forholdene. Og når en har oversikt, er det også lettere å få til et samarbeid. Hvis en ikke har oversikt, hvis en ikke har dette samarbeidet, blir det lett til at en ikke har folk som er nok ute blant de ungdommene det gjelder. Dermed er det vanskelig å holde tidsfrister, det blir mye proforma behandling, det blir feil, og det blir konflikter, som innebærer at en trenger mer tid for å gjøre en god jobb. Jeg vil si at oppmerksomheten i større grad må rettes inn mot et bedre tverrfaglig samarbeid mellom de fagpersonene som kommer i kontakt med de menneskene som sliter. Det er alt fra jordmora, helsesøsteren og barnehagepedagogen, til læreren og legen – den helhetlige gruppen som kommer i kontakt med mennesker, og dermed på et tidlig tidspunkt ser hva som er situasjonen, og hva som kan gjøres. Og om det ikke kan rettes uten at barnevernet må inn, ja vel, så er det et team som har en oversikt over feltet, som fører til at det kan bli et raskt og bedre resultat.

Vi må altså gjøre noe med saken på et tidligere tidspunkt, og da vil de sakene som kommer til fylkesnemndene, kunne bli bedre forberedt. En god forberedelse vil kunne innebære at advokatene som representerer partene, snakker sammen, at advokatene da kommer fram til fornuftige løsninger på vegne av sine oppdragsgivere – og at vi altså gjennom det i større grad kan bruke en forenklet fylkesnemnd.

Jeg synes at rapporten fra Riksrevisjonen er prisverdig. Men det vi framover bør fokusere på, er i mye større grad det kommunale barnevernet, og å få det til å fungere gjennom et tverrfaglig samarbeid.

Det er også ganske spesielt, det som står i Riksrevisjonens rapport:

«Undersøkelsen viser at det er en uenighet mellom departementet og fylkesnemndene om hvorvidt lovens krav til at forhandlingsmøte skal avholdes snarest og hvis mulig innen 28 dager etter at saken ble mottatt i nemnda, er realistisk eller ikke.»

Så lenge det er et slikt krav, er jo det et krav som de underliggende etater skal holde. Jeg blir veldig overrasket over at det er en uenighet på det punktet. Det går ikke an å fortsette med at det er en uenighet mellom departementet og fylkesnemndene om dette. Fra Senterpartiets side ønsker vi å holde fast ved de tidskravene som er, ut fra det altvoret som er i saken.

Men altså: Det som er vesentlig, er å få oppmerksomheten over på barnevernet i kommunesektoren og å få til tverrfagligheten der – fokusere på det, slik at vi altså kan gripe inn på et tidligere tidspunkt og på en grundigere måte. Dermed blir arbeidet for fylkesnemndene lettere, i den forstand at partene ser at når det er gått så langt, er det løsninger som i mye større grad bør kunne tas i en forenklet fylkesnemnd.

Statsråd Solveig Horne [11:19:39]: Saker som havner i fylkesnemnda, er saker som berører barn og familier som trenger å få en avgjørelse på en situasjon så raskt som mulig. Jeg er helt enig med de foregående talerne som sier at det er et viktig arbeid å klare å ivareta rettssikkerheten til de barna og familiene – som vi skal gjøre.

Jeg har så lenge jeg har vært politiker, vært opptatt av fylkesnemndene, at de skal fungere etter sin hensikt, og at barn blir ivaretatt slik de skal av fylkesnemndene. Derfor satte jeg i gang en evaluering av fylkesnemndene i 2014. Dette er første gangen fylkesnemndene har blitt helhetlig evaluert. Målet var å få inn mer kunnskap til det videre arbeidet med å få ned saksbehandlingstida og se sammenhengen mellom effektivitet, rettssikkerhet, ressursbruk og organisering.

Parallelt med denne evalueringen har jeg bevisst prioritert økte ressurser til fylkesnemndene for å få ned saksbehandlingstida. I perioden 2012–2015 har driftsbudsjettene blitt styrket med 30 mill. kr for å øke saksbehandlingskapasiteten i nemndene. Regjeringen har også bevilget nærmere 35 mill. kr til utvikling av et nytt og mer effektivt saksbehandlingssystem. Første fase er allerede ferdigstilt og tatt i bruk. Andre fase er planlagt ferdigstilt i 2017.

Økte ressurser og systematisk arbeid i fylkesnemndene for å få ned saksbehandlingstida gjør at vi ser en god utvikling, og saksbehandlingstida går ned. Men som representanten Kolberg sier, er det sånn at fylkesnemndene har fått gjentatt kritikk, og vi må også huske på at Sentralenheten, som ble opprettet for å få et mer helhetlig overblikk over fylkesnemndene, de siste årene har vært medvirkende til at vi har fått en bedre bruk av fylkesnemndene og en mer lik behandling i fylkesnemndene.

Riksrevisjonen og evalueringen peker på mange av de samme utfordringene og årsakene til den lange saksbehandlingstida. Årsakene er sammensatte og kan være utenfor nemndas kontroll. Ingen saker er like, og sakene er i tillegg ofte sammensatte med flere parter som skal høres.

Det tar tid å finne møtetidspunkt som passer alle aktørene, og den private part skal ha mulighet til å sette seg inn i saken og komme med tilsvær. Vi vet at barnevernet ofte har hatt lang tid på å forberede sin sak, og den private part har en kortere tid. Det er også viktig at alle sider i en sak blir hørt, og at den private part får anledning til å få på plass de personene de mener er viktig for at de skal få kjøre sin sak. Dette vet vi spiller inn med hensyn til saksbehandlingstida.

Selv om det kan være krevende å holde seg innenfor barnevernlovens tidskrav, vil jeg holde fast ved at disse sakene må behandles raskt, da det får store konsekvenser for barna, familiene deres og barnevernets arbeid.

I likhet med flere andre er jeg særlig bekymret for at nesten 30 pst. av de ordinære sakene i 2014 hadde en behandlingstid på over fire måneder. Dette er forhold jeg følger tett og har trykk på, og vi ser at andelen saker med behandlingstid over fire måneder har gått ned i 2015.

Samtidig som saksbehandlingstida må ned, skal sakene også behandles forsvarlig, betryggende og tillitskapende.

Begge rapportene, både Riksrevisjonens og evalueringen vi har fått gjennomført, peker på at det er potensial for forbedring når det gjelder både organisering og ressursutnyttelse for å få ned saksbehandlingstida og for å redusere de store forskjellene mellom nemndene. Flere tiltak er satt i gang:

- Fylkesnemndene viderefører ordningen med sakshjelpen og utvider ordningen med ambulerende nemndleder.
- Sentralenheten har utarbeidet felles rutiner for beramning av saker.
- Nemndene er i gang med å drøfte hvilke saker som egner seg for forenklet saksbehandling.
- Ikke minst er det nye saksbehandlingssystemet på plass, og med det en rekke felles rutiner og rapporter.

Jeg forventer at saksbehandlingstida går ytterligere ned ved utveksling av ressurser og videreutvikling av system for erfaringsutveksling, enhetlige rutiner, organisering og oppgaveløsning. Departementet har tett og god dialog med Sentralenheten om dette.

Vi har også bedt fylkesnemndene om å ha økt fokusering på barns medvirkning, noe som vil styrke brukerperspektivet og tilliten til saksbehandlingen. Samtidig må vi være klar over at økt medvirkning fra barn kan føre til mer tidsbruk isolert sett. I forrige uke åpnet for øvrig hjemmesida til fylkesnemndene, med informasjon tilpasset barn, foreldre og andre. Informasjonen skal bidra til å skape tillit og åpenhet.

Den videre utviklingen og styrkingen av nemndene må også ses i sammenheng med forslag som kommer fra et utvalg som nå ser på særdomstoler for barne- og familiesaker. Utvalget skal levere sin utredning innen 31. januar

2017. Både evalueringen og Riksrevisjonens rapport vil være viktige innspill i denne vurderingen.

Jeg har til slutt lyst til å understreke at dette er et arbeid som jeg følger tett, for vi vet at en avgjørelse i fylkesnemnda får store konsekvenser for de barn og familier dette gjelder. Derfor er det viktig at alle parter blir godt tatt imot og hørt – at det er tillitskapende – og ikke minst at saksbehandlingstida er så kort at familiene får en avgjørelse på hva situasjonen videre blir.

Jeg var ikke enig i alt representanten Lundteigen sa, for at en har bedre barnevern i små kommuner – eller om de er bedre i større kommuner – er nok en sannhet med modifikasjoner. Jeg tror det er store forskjeller blant kommunene. Vi ser at en del kommuner som bare har én eller to ansatte, melder tilbake at det er for liten tid til å jobbe forebyggende. Det viktigste arbeidet som skjer på barneverns-sida, skjer ute i kommunen. Det er de i kommunene som kjenner familien, det er de som kjenner barna, og samarbeidet mellom de ulike tjenestene i kommunene kan være med på å sikre en trygg oppvekst og trygge foreldre, som vi igjen vet skaper trygge barn.

Derfor har jeg et sterkt trykk på arbeidet med hvordan vi kan klare å få på plass et bedre barnevern i kommunene. Kommunene har fått økte ressurser til det kommunale barnevernet, og vi ser mange gode eksempler på kommuner som samarbeider på tvers av tjenestene, og som klarer å komme tidlig inn. Når det er behov for hjelpetiltak i hjemmet, som er det mest brukte tiltaket som barnevernet har, og når det er nødvendig med en omsorgsovertakelse, ser vi at de kommunene som bruker familieråd, klarer å få på plass fosterhjem i nettverk eller slekt.

Det at vi har en sterk fokusering på forebyggende arbeid, er viktig når vi ser på helheten i barnevernsarbeidet. Hvis vi kan klare å skape foreldre som kan være trygge foreldre for sine barn, kan vi kanskje unngå omsorgsovertakelser der det før kan ha vært nødvendig.

Representanten Bekkevold nevner vedtaket som Stortinget gjorde i vår, at vi nå kan pålegge hjelpetiltak der foreldrene nekter. Et av hovedmomentene i den saken er jo å unngå en omsorgsovertakelse, for vi vet at i dag har barnevernet ofte to valg hvis foreldrene nekter. Det ene er å treke seg tilbake og ikke gjøre noe, det andre er å gå til en omsorgsovertakelse, som kan få store konsekvenser. Det å pålegge foreldrene hjelpetiltak som fører til endringer i familien, kan bidra til at man unngår en omsorgsovertakelse.

Jeg er veldig glad for at Stortinget har vedtatt forslaget som kom fra regjeringen i vår, og jeg er også veldig glad for at vi har fått budsjettmidler til dette, som nå skal tre i kraft fra 1. april. Jeg er helt enig med representanten Bekkevold i at dette er et tiltak som vi er nødt til å følge nøye, og vi må se på om dette fører til flere saker i fylkesnemndene og hvordan dette vil se ut på saksbehandlingssida.

Jeg er glad for komiteens merknader når det gjelder rapporten fra Riksrevisjonen, og jeg kan forsikre komiteen om at dette er et arbeid som har høy prioritet i departementet.

M a r i t N y b a c k hadde her overtatt presidentplassen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:28:50]: Jeg ba om ordet på bakgrunn av det statsråden nå sa. Hovedfokuset mitt var at det kommunale barnevernet er for dårlig. Så gjorde jeg meg til talsperson for et tverrfaglig samarbeid, og så gjorde jeg meg til representant for dem som mener at dess bedre oversikt en har, dess bedre er muligheten for å få det forebyggende og aktive barnevernet til å fungere. Jeg sa ikke at det var noen entydig sammenheng mellom at små kommuner hadde et bedre barnevern enn store kommuner. Det som var mitt poeng, var at der det var oversiktlige forhold, hadde en bedre forutsetninger for å gjøre en god jobb, og en kunne gjøre en jobb med mindre ressurser. For det er jo slik at dersom en har tilknytningspunkter til mennesker i forskjellige relasjoner, kan en dermed danne seg et bedre bilde av hva som er situasjonen, og hva som er behovet.

Jeg appellerer til at det i større grad skal være et tverrfaglig samarbeid på et tidlig tidspunkt mellom de mange som er i det offentlige virke, og som i dag i for liten grad samspiller, og at en prøver å opparbeide seg den nødvendige oversikt over situasjonen. Jeg er den første til å erkjenne at dette er mer krevende i tettsteder og i byer, men da bør en kunne ta det faktumet inn over seg og organisere arbeidet ned på et bydelsnivå, eller på et annet nivå, slik at en kan få de smådriftsfordeler som oversikt de facto innebærer.

Det var mitt hovedpoeng, og jeg er overrasket over at statsråden ikke i større grad legger vekt på det. Vi ser her mange besvergelses om at dette skal gjøres bedre, men utviklinga går i motsatt retning, til tross for at det settes inn mer ressurser. Da er det et tankekors – om en ikke bør endre fokus når det gjelder hvordan en arbeider, for disse sakene er så krevende og så viktige. Det var mitt hovedanliggende: tverrfaglig samarbeid – oversiktlige forhold.

Statsråd Solveig Horne [11:31:14]: Representanten Lundteigen sa at kommunene har et dårlig barnevern, det var derfor jeg nevnte det i innlegget mitt. Det er mange kommuner som har et utrolig godt barnevern, og jeg sa at det er viktig at vi faktisk klarer å løfte fram de kommunene som har et godt barnevern og et godt tverretattlig samarbeid. Jeg kunne nevnt Røyken kommune. Jeg kunne nevnt Horten kommune. Der har de én plass folk kan henvende seg der alle tjenestene er under ett, sånn at de samarbeider. Kanskje kommer barnevernet inn til slutt på grunn av at det er andre tjenester i kommunen som er med og hjelper den familien og det barnet, før barnevernet kommer inn. Det er mange gode eksempler på det.

Jeg har nå hatt tre dialogmøter ute i regionene for å snakke med kommunene og ikke minst ordførerne om hvordan vi kan klare å få på plass et mye bedre og tettere tverretattlig samarbeid der kommunene kan se alle de ressursene de har for barn og familier under ett, for å jobbe forebyggende og med tidlig innsats. Dette er noe jeg har et stort engasjement for, og det er mange kommuner som driver med dette.

Det er nå mange små kommuner som har hatt interkommunale samarbeid. Jeg tror det er viktig også i den kommunereformen vi snakker om, som er en velferdsreform, at vi ser at det å få store, gode enheter er med på å gi et bedre barnevern.

Det er én ting jeg vil trekke fram til slutt, og det er ledelse. For når Statens helsetilsyn fører tilsyn med barnevernet ute i kommunene, har de et helt klart punkt som sier at de kommunene som tar et ledelsesansvar, også har et bedre barnevern. De kommunene som satser på helsestasjoner, bruker mindre på barnevern. Jeg tror i grunnen vi er enige, representanten Lundteigen og jeg, om at tverretattlig samarbeid er at kommunene ser alle de tjenestene de har på oppvekstfeltet under ett, for å ivareta bedre både barn og familier og sette familien i fokus. Det er kommuner som lykkes med dette arbeidet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:33:28]

Interpellasjon fra representanten Karianne O. Tung til justis- og beredskapsministeren:

«Bruk av anabole steroider kan få alvorlige konsekvenser både for brukeren, pårørende og samfunnet for øvrig. Bak brukere av anabole steroider finnes bakmenn og grov organisert kriminalitet. 14. januar 2015 ble det avsagt dom i Frostating lagmannsrett hvor flere anklagede ble idømt norgeshistoriens strengeste straffer for dopingforbrytelser gjennom politiets Operasjon Gilde. Straffeloven §§ 234-235 omhandler dopingforbrytelser, hvorav grove dopingforbrytelser straffes med fengsel inntil 6 år. Mye tyder på at antatte bakmenn som forsyner nettverk i Norge fremdeles går fri. Dette er bakmenn som opererer i enda grovere former enn i Operasjon Gilde, og hvor kvantumet er betydelig større. Utfordringen er at taket for strafferammen er nådd gjennom gjeldende dom i Operasjon Gilde fra 2015.

Vil statsråden ta initiativ til å heve strafferammen for grove dopingforbrytelser eller foreslå en ny bestemmelse i straffeloven?»

Karianne O. Tung (A) [11:34:55]: I jakten på den perfekte kroppen inntar usikre kvinner og menn store mengder anabole steroider. På folkemunne er dette også kjent som «russere» eller «winny». Sterkere, mer muskuløs, «fit» og definert er målet – «strong is the new skinny», også for jenter. Men for Espen endte dopingerfaringen og selve livet hans en nyttårsaften med et hageskudd i hodet.

Anabole steroider er nødvendig i menneskekroppen, vi bruker det også medisinsk. Men det er mengdeinntaket og den ukontrollerte langtidsbruken som påfører den enkelte, samfunnet og pårørende store belastninger og kostnader. Hjerteinfarkt, leverskader, depresjoner, høyt aggresjonsnivå samt psykoser er konsekvenser man risikerer å få med på kjøpet når man svelger en tablett eller setter en sprøyte.

Det er grunn til å anta at kombinasjonen av en ustabil psykisk tilstand, økt aggressivitet og en sterkt voksende muskelmasse og -kraft har medført mange tilfeller av grov vold mot andre, også mot egen partner. Vi vet at mang en blåveis på norske kvinner stammer fra en ampulle laget på et skittent kokeapparat i en kjeller eller i en garasje.

En svensk studie som nylig ble publisert i tidsskriftet

Drug and Alcohol Dependence, viser at tidlig død forekommer langt oftere blant steroidbrukere enn andre. Det er i tillegg en klar tendens til at de som har erfaring med steroider, ofte kombinerer dette med bruk av andre rusmidler. Først tar de steroider for å bygge kropp, deretter Viagra og hard narkotika for å holde selvtilliten oppe når steroidene svikter. Har du først satt en sprøyte i kroppen din, er det ikke lenger så farlig hva den inneholder. Og bakmennene bak salget av narkotika og anabole steroider er mange ganger de samme.

Det var derfor helt riktig og ikke minst et viktig skritt av Stortinget å forby bruken av anabole steroider i 2012. Vi ser nå resultater av at politiet i større grad har rettet oppmerksomheten mot dette feltet. Det er det all grunn til. For bak brukerne av anabole steroider og tragiske skjebner finnes bakmenn og grov organisert kriminalitet som på tvers av landegrenser ser muligheten for økonomisk vinning på andres tragedier. Den illegale globale dopingkriminaliteten er stor, og den foregår også i vår egen bakgård.

Sør-Trøndelag politidistrikt, nå Trøndelag politidistrikt, begynte høsten 2011, etter svært godt journalistisk arbeid av Adresseavisen og Dagens Næringsliv, opprulling av et organisert kriminelt nettverk med utspring i Trondheim. Den 14. januar 2015 ble det avsagt dom i Frostating lagmannsrett hvor flere anklagede ble idømt norgeshistoriens strengeste straffer for dopingforbrytelser.

Dopingetterforskningen fra Sør-Trøndelag skal være Europas største. Totalt har 131 personer over hele landet vært siktet i Operasjon Gilde. Adresseavisen avslørte nylig – før jul – at bakmannen, som kaller seg Corleone, aldri ble pågrepet i denne saken. Vedkommende har levd livets glade dager i Thailand, men er nå siktet for å ha forsynt hovedmennene i Trondheim med store mengder doping.

Straffeloven §§ 234–235 omhandler dopingforbrytelser, hvorav grove dopingforbrytelser straffes med fengsel i inntil seks år. Bakmenn som forsyner nettverk i Norge, går fremdeles fri. Dette er bakmenn som opererer i enda grovere former enn i Operasjon Gilde, og hvor kvantumet er betydelig større. Utfordringen er at taket for strafferammen allerede er nådd gjennom gjeldende dom i Operasjon Gilde fra 2015.

Mitt håp er at ministeren også anerkjenner dopings alvorlige konsekvenser, og at ministeren ser realiteten i den grove kriminaliteten som foregår, og ikke minst at ministeren og embetsverket vet hvordan Internett og det mørke nettet som medium fungerer som marked for mange av disse aktørene. Dette er etter min vurdering flere reelle grunner til at vi må vurdere om straffelovens aktuelle paragrafer – 234 og 235 – virkelig spiller den tiden vi lever i, og om paragrafene tar tilstrekkelig høyde for den alvorlighetsgraden dette faktisk representerer.

Det er i dette tilfellet betimelig å stille spørsmålet om vi nå har kommet til det punktet hvor gjerningspersonene ser at straffen ikke øker, selv om aktiviteten fortsetter. Det er negativt med henblikk på allmennpreventive hensyn.

Mitt spørsmål til justis- og beredskapsministeren er derfor følgende: Vil statsråden ta initiativ til å heve straffe-

rammen for grove dopingforbrytelser, eller vil han foreslå en ny bestemmelse i straffeloven?

Statsråd Anders Anundsen [11:40:16]: La meg først få takke interpellanten for å ta opp et viktig tema, et tema som berører veldig mange enkeltskjebner, som interpellanten også var inne på i sitt innlegg, og derfor synes jeg det er trist at vi nær sagt har salen for oss selv, for dette er et tema som virkelig burde engasjere.

Det er bred politisk enighet om viktigheten av innsatsen mot doping som samfunnsproblem. Bruken av dopingmidler er ikke bare til skade for den som inntar stoffene, men har også samfunnsmessige konsekvenser. I tillegg viser en norsk undersøkelse gjort blant ungdom på sesjon at de som bruker dopingmidler, ofte også bruker andre illegale rusmidler og drikker mer alkohol enn gjennomsnittet, som interpellanten også var inne på.

Bruk, besittelse, innføring og omsetning av dopingmidler er kriminalisert og skal straffeforfølges med det alvor slik kriminalitet krever. I 2015 var kjøp og salg av narkotika og dopingmidler via Internett et av hovedområdene Samordningsorganet for bekjempelse av alvorlig, organisert, distrikts- og grenseoverskridende kriminalitet skulle ha særlig oppmerksomhet mot.

Forbudet mot erverv, besittelse og bruk av dopingmidler trådte i kraft 1. juli 2013 etter endringer i legemiddelloven. Forbudet har vist seg som et viktig supplement i en helhetlig politikk mot doping som samfunnsproblem og har ført til beslag i saker der en tidligere ikke hadde lov-hjemmel for det. Etter at forbudet ble innført, har antallet anmeldelser også økt, fra 948 i 2013 til ca. 1 500 i 2014 og 2015. En tredjedel av anmeldelsene i 2015 omhandlet besittelse og bruk av ulike typer dopingmidler.

For å lykkes i sitt arbeid er politiet avhengig av et godt samarbeid med andre aktører. Tolletaten er en av flere viktige samarbeidspartnere, og i 2015 beslagla tolletaten til sammen om lag 285 500 enheter dopingmidler, en økning fra om lag 167 500 dopingenheter året før. Tollerne avdekket flere store partier med dopingmidler i fjor, og det største beslaget var på ca. 209 000 enheter.

I 2014 inngikk politiet – etter initiativ fra meg – en formalisert samarbeidsavtale med Antidoping Norge. Avtalen omfatter et samarbeid om aktiviteter av felles interesse, herunder utveksling av informasjon om utvikling og nye trender både nasjonalt og internasjonalt, samarbeid for å øke kompetansen om bruk, omsetning og smugling samt kunnskapsdeling om ulike dopingmidler. Eksempler på det siste er klassifisering av nye stoffer, preparatnavn, virkestoffer, bruksområde og utseende.

Antidoping Norge ble styrket over statsbudsjettet for 2016 og ble tildelt 30 mill. kr av spillemidlene til idrettsformål. Dette er en øking på 2 mill. kr fra 2015. På tre år er tilskuddet økt med 6,4 mill. kr. Tilskuddet for 2016 skal bl.a. bidra til et sterkere samarbeid mellom Antidoping Norge og treningssenterbransjen, kommuner og fylkeskommuner. For å sikre en publikumsrettet informasjonstjeneste om doping ble ansvaret for Dopingtelefonen lagt inn under Antidoping Norge fra 1. januar 2016.

I interpellasjonen viser interpellanten til Operasjon

Gilde, der fem personer ble domfelt i Frostating lagmannsrett for bl.a. produksjon og salg av ca. 3,2 millioner dopingtabletter, såkalt anabole androgene steroider. Produksjonen og salget av dopingmidlene foregikk i perioden 2008 til 2012. Det ble ansett å være begått som et ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe for de fire hovedmennene i saken.

Det ble utmålt strenge straffer. Personen som fikk høyest straff, ble idømt fengsel i seks år og seks måneder. Strafferammene ble ikke utnyttet fullt ut i denne saken. Strafferammen for grov dopingovertredelse var da, som nå, seks år, men idet de straffbare handlingene var utøvd som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, ble den såkalte mafiaparagrafen anvendt. Det fører til at strafferammen forheyes. Strafferammen for grov dopingovertredelse med bruk av den såkalte mafiaparagrafen var fengsel i elleve år. I dag kan et tilsvarende lovbrudd straffes med fengsel i inntil tolv år. Jeg er derfor ikke enig i at taket for straffeutmåling i slike saker var nådd i den såkalte Gilde-saken for dem som ble dømt etter den såkalte mafiaparagrafen. Derfor mener jeg heller ikke at det på bakgrunn av denne ene dommen er aktuelt å vurdere høyere strafferamme for slike saker nå.

I norsk strafferettstradisjon fastsettes straffen innenfor relativt romslige strafferammer. Det betyr at i de aller fleste saker settes straffen mye lavere enn den høyest mulige straff. En strafferamme på seks år – eller tolv år, dersom en anvender straffeloven § 79 – vil gi rom for høy straff selv i svært alvorlige dopingsaker. Men det kan forekomme at et lovbrudd er så alvorlig, eller at det er begått så mange lovbrudd, at man også nærmer seg eller når toppen av denne strafferammen. Hensikten med strafferammer er naturligvis at straffen skal tilpasses det enkelte kriminelle forhold, men med en klar maksgrense fastsatt av lovgiver.

Jeg vil understreke at dette er et område man bør følge særlig med på, og vurdere behovet for endringer fortløpende. Én grunn til å vurdere en heving av strafferammene kan være ny kunnskap om utbredelsen og skadevirkningene av doping, en annen kan være at man oftere får saker som setter strafferammene under press. Det jeg mener vi særlig må ha øynene åpne for, er den profesjonelle og ofte organiserte kriminaliteten, som også i høyeste grad omfatter doping: bakmenn og andre som profiterer betydelig på denne skadelige virksomheten. I forbindelse med kriminaliseringen av bruk og besittelse av dopingmidler i 2013 ble detpekt på at dopingkriminalitet gir stort økonomisk utbytte. Beregninger som tolletaten gjorde, basert på gateverdien fra 2010, viste at fortjenesten på anabole steroider laget av dopingpulver fra Kina var fire ganger høyere enn normal fortjeneste på heroin og kokain.

Kripos fastslår at dopingkriminalitet begås innenfor et bredt spekter av miljøer i Norge. I spissen står gjerne organiserte kriminelle som har spesialisert seg på salg av dopingmidler og narkotika på Internett. Nettverkene involverer kjente kriminelle som driver med narkotika og dopingkriminalitet, men også relativt ukjente personer som i hovedsak er involvert i dopingkriminalitet.

Det spesielle med dopingkriminalitet sammenlignet med narkotikakriminalitet er at den organiserte dopingkri-

minaliteten i større grad involverer en brukergruppe som ikke er kjent for annen kriminalitet, og som således ofte fremstår som ressurssterke. Når personer rekrutteres inn i dopingnettverk, er det fare for at de kommer i kontakt med kriminelle som også driver annen type kriminalitet, og på den måten kan dopingkriminalitet for enkelte bli en slags inngangsport, eller et springbrett, til annen type kriminalitet og også inn i bruk av annen type stoff, f.eks. narkotika.

Utvikling og endring av strafferammer skjer ofte over tid, men jeg mener vi i dag har et lovverk som i tilstrekkelig grad rammer slik det er ment å ramme. Men en må naturligvis følge med i utviklingen av straffeutmåling i slike saker og eventuelt foreslå endringer ved behov. Derfor er det også veldig positivt at representanten Tung har benyttet anledningen til å få en drøftelse i Stortinget om dette, slik at også Stortinget kan gi uttrykk for hvorvidt de har spesielle syn på det straffenivået som de selv vedtok for kort tid tilbake. Jeg tror ofte det er naturlig å få noe mer erfaring med disse strafferammene før en eventuelt foreslår endringer.

Karianne O. Tung (A) [11:48:56]: Jeg vil benytte anledningen til å takke ministeren for et godt svar. Jeg er ikke enig i alle betraktningene, selvfølgelig.

I dag kan vi lese på førstesiden av Adresseavisen at den antatte bakmannen i Operasjon Gilde, en mann ved navn Corleone, nå er arrestert av thailandske myndigheter. Han er satt i varetekt og er klar for deportasjon til Norge for avhør og rettslig straffeforfølgelse. Mannen har siden 2008 unndratt seg tre betydelige politietterforskninger og er mistenkt for bl.a. innførsel av 34 kg dopingråstoff. Det er 34 kg dopingråstoff som har påført det norske samfunnet og enkeltmennesker betydelige skader og kostnader. Dette er, som sagt, grovere tilfeller enn det vi så i Operasjon Gilde, og Trøndelag politidistrikt fortjener stor honnør for å ha prioritert denne saken så mye som de har gjort.

Det er ikke et mål i seg selv for meg å ha høyest mulig strafferamme for ulike forbrytelser, men vi må samtidig også ha et system for straffeutmåling som hensyntar grovheten i forbrytelsene, også sett opp mot andre forbrytelser, og ikke minst at tilstrekkelige allmennpreventive hensyn ivaretas. For grove dopingforbrytelser har det etter min mening ikke vært sånn.

Statsadvokat Unni Sandøy, som også representerte aktoriet i rettssaken i Operasjon Gilde, bekreftet i intervju med Adresseavisen at strafferammen for grov dopingkriminalitet er for lav, og at den ikke speiler tiden vi lever i, spesielt med tanke på bruken av Internett som medium, og at mafiaparagrafen også ble tatt med i straffeutmålingen, også med bakgrunn i den argumentasjonen.

Jeg er litt skuffet over at ministeren ikke er villig til å se på strafferammen eller eventuelt innføre en ny bestemmelse. Ministeren sier selv at man skal følge utviklingen nøye framover, og at det kan være grunn til å endre på strafferammen hvis man har nok kunnskap om konsekvensene av doping. Jeg mener at den kunnskapen ligger på bordet i dag. Den andre årsaken til at ministeren skal følge saken

nøye, er at en også må se på alvorlighetsgraden i saker som Operasjon Gilde og andre. Jeg er ikke enig i at strafferammen skal stå på dagens nivå. Jeg mener det her er prinsipielt viktig å vise at såpass grove forbrytelser faktisk kan føre til lengre straff enn seks år. Å la kriminelle nettverk slippe billig unna er det samme som ikke å ta konsekvensene og den kunnskapen vi har i dag, inn over oss. Det vil selvfølgelig for det første komme bakmennene til gode, men det vil ikke minst komme brukere til gode som pådrar seg store konsekvenser i mellomtiden.

Statsråd Anders Anundsen [11:52:06]: Jeg er enig i at utviklingen går raskt, og at vi derfor også må følge med på denne typen problemstillinger. Jeg er imidlertid ikke enig i at utviklingen har gått så raskt som det representanten Tung gir uttrykk for. Stortinget har jo vurdert dopingkriminalitet, også grov dopingkriminalitet, opp mot annen type kriminalitet ved fastsettelse av strafferammene.

Jeg synes ikke det er grunnlag for etter at en har behandlet én sak, å hevde at strafferammene som sådanne er for lave, særlig i en situasjon hvor den høyeste utmålte straffen i den angjeldende saken som representanten Tung viser til, er over det som er en ordinær overtredelse, altså over seks år, som er strafferammen for grov dopingkriminalitet, fordi en er en del av en organisert kriminell gruppe. Strafferammen på det tidspunktet den angjeldende saken ble behandlet, var elleve år. Nå er strafferammen for grov organisert dopingkriminalitet, hvor man lar § 79 i straffeloven komme til anvendelse, tolv år. I den angjeldende saken var den høyeste dommen seks og et halvt år. Det betyr også at i den saken har man ikke presset strafferammen vesentlig. Den er litt over halvparten av det strafferammen gir rom for. Så er jeg enig i hvis en kommer i en situasjon hvor strafferammen etter hvert kommer under press, at en er nødt til også å tilpasse seg en sann situasjon.

Jeg utelukker ikke at den nye kunnskapen som delvis er kommet, men også kunnskap som vil kunne komme, vil føre til at en vil se på grovheten i dopingkriminalitet på en annen måte fremover enn det en gjør nå. Det er imidlertid en del av en betydelig større diskusjon enn det som har vært interpellantens utgangspunkt i denne ene konkrete saken.

Jeg mener at Stortinget har hatt et reflektert syn på dette. Jeg mener også, som jeg nevnte i mitt innlegg, at synet på strafferammer utvikler seg. Vi har sett på en rekke andre områder også at Stortinget har vært opptatt av å skjerpe strafferammene. Det kan også være et aktuelt virkemiddel her. Jeg mener imidlertid ikke at vi har den kunnskapen i dag som skulle tilsi at det er grunnlag for å utvide strafferammen vesentlig.

Men så formoder jeg også at litt av interpellantens poeng er at hun ønsker å øke strafferammen for grov dopingkriminalitet som sådan, som i dag er på seks år, mens jeg har vært opptatt av at en veldig fort kommer i en situasjon hvor dette er handlinger som kan rammes av § 79, og da er det plutselig en strafferamme på inntil tolv år. Det mener jeg reflekterer det straffenivået som i stor grad vil kunne være fornuftig.

Samtidig har jeg ikke noe problem med å se at en her

må vurdere utviklingen nøye for å se om utgangsstraffenivået på seks år for grov dopingkriminalitet bør høynes.

Jenny Klinge (Sp) [11:55:27]: Då eg kom inn i salen og såg kor få det var her, tenkte eg for det første på at talet på folk i salen ikkje alltid speglar kor viktige sakene er, men så kom eg på ei historie om Asbjørn Jordahl, som sat på Stortinget for Arbeidarpartiet. Han var frå Kristiansund og sat vel i justiskomiteen på slutten av 1970-talet. Då han skulle halde debutinnlegget sitt, var det ingen i salen. Då såg han på presidenten og sa: President, dette får bli mellom oss. Ein blir ikkje freista til å gjere det i dag då, men eg kom på den historia.

Eg vil begynne – etter den historia – med å takke interpellanten for å reise temaet til debatt i stortingssalen. Problemstillinga er meir aktuell enn nokon gong, og dessverre ser ein at bruken av doping ikkje har vorte redusert dei siste åra. Så lenge vi ikkje klarar å motarbeide dette uvesenet, får vi det igjen i form av utgifter på andre delar av helsebudsjettet. Biverknader i form av psykiske problem er vel kjent. Det er noko som påfører den enkelte lidning og samfunnet store utgifter. Ein lengt etter størst mogleg musklar eller rekordframgang kan føre til at mange blir freista til å ta irrasjonelle val. I dagens samfunn er ein vitne til at steroida blir omsette på nettet. Unge og uvitande sjeler blir lokka til å ta snarvegane for å oppnå heider og raske resultat. Slik åtferd må bli fordømt i alle miljø.

Bruken av steroid for å oppnå eit kroppsideal er aukande, ikkje berre gjennom kjøp på nett, men – som interpellanten peika på – også organiserte kriminelle grupper står bak mykje av verksemda.

Slik eg ser det no, må det bli jobba på fleire ulike nivå. Haldningsskapande arbeid blant barn og unge er ein føresetnad. Det må gjerast gjennom både skuleverk og idrettslag, der ein må ha fokus på farane med å bruke doping og steroid.

Skulehelsetenesta har òg ein viktig jobb her med å informere og avdekkje. Dei unge må vere klare over at dei kan øydeleggje liva sine ved å ta slike stoff. Dei fleste er klare over at tyngre narkotiske stoff har store skadeverknader, men også steroid kan medføre stor fare. Auka psykiske problem, kroppslege plagar og auka sjølvbrandsfare er nokre av problema.

Eg vil oppmode statsråden til å snakke med kollegaen sin, helse- og omsorgsministeren, for å sjå på moglegheita for å setje i verk haldningsskampanjar som kan nå breitt ut. I tillegg til det haldningsskapande arbeidet må vi sjå på lovverket: Er det gjeldande regelverket godt nok? Er straffenivået riktig? Eg meiner – til liks med interpellanten – at det her er mogleg å gjere noko. Eit høgare straffenivå vil kunne ha avskrekkande effekt og kan bidra til at ein kan utmåle strenge straffer til bakmenn. Mange vil seie at straffenivået ikkje har nokon effekt, men eg meiner at vi, som lovgevarar, må sjå at dette er eit aukande problem, og vi må sørge for at lovverket er harmonisert med den tida vi lever i. Derfor trur eg – til liks med interpellanten – at det er eit potensial for å betre lovverket på dette området.

Til slutt: Vi skal ikkje godta den utviklinga som no skjer. Vi må sørge for å redusere talet på unge menneske

og andre som får øydelagt livet sitt. I tillegg må vi sørge for at politiet har både kunnskap og ressurser til å avdekkje sakene og sørge for at bakmennene blir tekne.

Jan Böhler (A) [11:59:03]: Jeg synes dette er et veldig viktig tema, og det berører – som også statsråden var inne på – grupper som ikke nødvendigvis er involvert i kriminelle forhold på andre måter, men som er opptatt av trening, av å bygge kropp, og som kan bli viklet inn i noe som er mye mer alvorlig enn de skjønner. Det utvikles også så mange forskjellige dopingpreparater at det er stoffer og produkter her som er ukjente for brukerne, og jeg tror mange av dem ikke helt er klar over alvoret i det de går inn i når de får tilbud om å kjøpe og teste dette og hører at sånn kan man bygge muskler på en rask måte. Det er veldig alvorlig – det er både usunt og helsefarlig for dem selv og veldig alvorlig for samfunnet, dette løpet disse ungdommene, som det ofte er, kan havne i.

Det jeg gjerne vil bringe inn også her, i og med at det i innleggene fra interpellanten og statsråden er åpnet for en litt bredere debatt om fenomenet, er samarbeidet med treningssentrene. Arenaen for denne typen kontakt, omsetning og den slags, vil ofte være treningssentrene. Det finnes en ordning som kalles Rent senter, og sist jeg satte meg inn i det, var det 367 treningssentre som var med på denne Rent senter-ordningen. Det var noen komplikasjoner med Datatilsynet og hvordan de kunne bygge opp registre over hva de oppdager og personer som de registrerer er i faren eller holder på med dette. Men sist det ble gjennomgått, i 2014, var det ingen av dem som hadde funnet grunnlag for anmeldelse av noen forhold. I april 2014 var det snakk om at ett senter ville anmelde, og det var en diskusjon om sentrenes samarbeid med politiet og å anmelde når de oppdager forhold hos sine brukere, sine kunder.

Hvordan skal man utvikle det arbeidet sammen med treningssenterbransjen? Innenfor Virke er det noe som heter Virke Trening for å få mer systematikk i viljen til å anmelde og samarbeide med politiet, og for å få alle treningssenterkjedene til å ha lik praksis og ikke være for tilbakeholdne når det gjelder å ta fatt i disse tingene internt, men også ved å anmelde til politiet.

Statsråden nevnte antallet forhold som var anmeldt, men jeg vil gjerne høre om statsråden har noen kunnskap om hvorvidt andelen anmeldelser treningssentrene bidro med i 2015, har økt – for de tallene jeg har, er fra 2014 – og eventuelt om statsråden har noen tanker om hvorvidt man bør forsterke samarbeidet med treningssenterbransjen rundt å ta tak i de opplysningene, faktaene eller informasjonen som de skaffer seg. Det er åpenbart at de er første linje i arbeidet med disse sakene, så jeg tror det er noe av nøkkelen.

Jeg er enig i at straffereaksjoner også vil virke forebyggende og avskrekkende, men jeg tror det aller mest forebyggende er det samarbeidet gjennom Rent senter-ordningen og alle de treningssentrene som er med der, men som i hvert fall i 2014 ikke anmeldte saker.

Karianne O. Tung (A) [12:03:42]: Som politiker i Sør-Trøndelag, da jeg var politiker i fylkeskommu-

nen, satte vi i gang et arbeid sammen med Antidoping Norge – et holdningsskapende arbeid for å nå elever ute i videregående skoler som er mellom 16 år og 19 år og i en av de kanskje mest sårbare periodene i livet med tanke på forming av egen kropp. Det var viktig for oss i Sør-Trøndelag at våre elever – fra Hitra til Meldal, Rissa og Åfjorden – hadde kunnskap om at hvis man dro på et trenings-senter og hørte ordet «russere», handlet det ikke om våre nabomenn i øst, men om et dopingpreparat man kan få kjøpt for å utvikle musklene sine, og hvilke konsekvenser russere faktisk kunne få for dem.

Jeg vil takke ministeren for debatten, men jeg vil også minne ministeren på at vi her diskuterer dopingbestemmelsen og ikke mafiaparagrafen. Den er på mange måter egentlig ikke relevant fordi den bare gjelder i spesielle tilfeller, og den tar heller ikke nok høyde for at Internett har blitt en betydelig kanal for salg, bruk, produksjon og nettverk for doping.

Jeg synes det er synd hvis dagens strafferamme vil være en hemsko i kommende rettssaker mot bakmenn i alvorlige dopingsaker, og det er også synd at påtalemyndighetene skal være nødt til å lene seg på andre paragrafer for faktisk å gi bakmennene den straffen de bør få.

Så jeg vil oppfordre justisministeren til fortsatt å følge utviklingen i denne saken på dette feltet nøye. Det er mye som skjer, og det er stor økonomisk vinning i å drive som profesjonell bakmann i et dopingnettverk. Konsekvensene ser unge kvinner og menn i spillene hver dag, og ikke alle de unge kvinnene og mennene er blant oss i dag.

Statsråd Anders Anundsen [12:05:50]: La meg få lov til å takke for debatten. Jeg er veldig glad for at det kom noen flere til underveis, for det er, som også representanten Klinge sa, ikke bestandig det er samsvar mellom antallet personer i salen og viktigheten av det temaet som diskuteres. Dette er viktig, også fordi det påvirker veldig mange enkeltskjebner og familiene til veldig mange. Derfor synes jeg det er viktig at vi har hatt denne runden.

Til interpellanten Tung har jeg bare lyst til å si at det er nødvendig å se på strafferammen for grov dopingkriminalitet sammen med § 79, for ofte vil det komme en situasjon der § 79 kan komme til anvendelse. Det betyr at en dobler strafferammen, fra seks til tolv år. Jeg synes det er relevant i en interpellasjonsdebatt om det samlede straffnivået for dopingkriminalitet. Jeg tror vi må ha med begge de perspektivene når vi snakker om hva som er rimelig straff. Det var også interpellantens utgangspunkt i selve interpellasjonen.

Så er jeg veldig glad for at flere nå har vært inne på at dette ikke bare handler om straff; det handler også om forebygging, om informasjon, om samarbeid og om holdninger. Der er det mange som kan bidra på mange ulike nivåer. Samarbeid med kroppsbyggermiljøer og ikke minst, som Jan Böhler var inne på, samarbeid med de ulike treningssentrene er viktig – og å ha et aktivt informasjonsarbeid som kan forsterkes ytterligere, ikke nødvendigvis fordi det foregår doping på treningssenteret, men fordi mange som bruker doping, likevel på en eller annen måte har et treff-

punkt med mange treningssentre. Det å kunne forebygge gjennom at folk får vite hva konsekvensen av å gå inn i en slik type løp faktisk er, før de har begynt på det, er det aller, aller viktigste virkemidlet vi har. Der er samarbeid med både treningssentre og Antidoping Norge helt sentralt. Men det er også samarbeid med kommunene, f.eks. det eksemplet som representanten Tung tok opp selv, hvor Sør-Trøndelag har satt i gang et samarbeid med skolene for å skape oppmerksomhet og informasjon om en viktig problemstilling så tidlig at en får håpe at en bidrar til at unge mennesker tar riktigere valg. Det bør også flere kommuner ta med seg.

Så kan ikke jeg svare konkret på hvor mange anmeldelser som er innlevert når det gjelder denne typen kriminalitet fra treningssentrene, men det er vel grunn til å tro at det ikke har vært noen revolusjonerende utvikling fra 2014 til 2015. Det henger nok sammen med en rekke ulike forhold, også forhold som er knyttet til utfordringer ved å avdekke dopingvirksomhet på et treningssenter. Men jeg tror det er viktig at vi fokuserer på hvordan dette kan gjøres enda bedre, og hvordan samarbeidet mellom politi, treningssentre, Antidoping Norge og kommunene samlet sett kan gi en bedre innsats, særlig på den forebyggende fronten. Jeg tror det er minst like viktig som å følge utviklingen i strafferammene.

Presidenten: Debatten i sak nr. 3 er dermed avsluttet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi er klare til å votere.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:9 (2014–2015) – Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 3:10 (2014–2015) – Riksrevisjonens undersøkelse av saksbehandling i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: I sak nr. 3 foreligger det ikke noe votingstema.

Sak nr. 4 [12:18:42]

Referat

- (145) Næringskomiteen melder å ha valgt Geir Pollestad til leder, Morten Ørsal Johansen til første nestleder og Gunnar Gundersen til andre nestleder
Enst.: Vedlegges protokollen.
- (146) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås og Audun Lysbakken om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping (Dokument 8:47 S (2015–2016))
Enst.: Sendes arbeids- og sosialkomiteen.
- (147) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ola Elvestuen og Ketil Kjenseth om mikroplast (Dokument 8:44 S (2015–2016))
- (148) Representantforslag fra stortingsrepresentant Rasmus Hansson om en internasjonal konvensjon for å begrense utslipp, ressursbruk, forsøpling og miljøskade fra plast (Dokument 8:48 S (2015–2016))
- (149) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Siv Elin Hansen og Heikki Eidsvoll Holmås om konsekvenser for norsk oljepolitikk av klimaavtalen i Paris (Dokument 8:49 S (2015–2016))
- (150) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siv Elin Hansen, Kirsti Bergstø og Heikki Eidsvoll Holmås om oppfølging av klimaavtalen fra Paris fram mot 2020 (Dokument 8:50 S (2015–2016))
Enst.: Nr. 3–6 sendes energi- og miljøkomiteen.
- (151) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 213/2015 av 25. september 2015 om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 536/2014 om kliniske utprøvinger av legemidler for mennesker (Prop. 53 S (2015–2016))
Enst.: Sendes helse- og omsorgskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- (152) Samtykke til 1) inngåelse av avtale mellom EU og Island og Norge om anvendelse av visse bestemmelser i rådsbeslutning 2008/615/JIS og rådsbeslutning 2008/616/JIS av 26. november 2009, 2) inngåelse av avtale mellom Norge og USA om styrket samarbeid om forebygging og bekjempelse av alvorlig kriminalitet av 8. mai 2012 (Prop. 54 S (2015–2016))
Enst.: Sendes justiskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- (153) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Hans Fredrik Grøvan, Line Henriette Hjemdal og Anders Tyvand om å innføre prosjektet «Livsmestring i skolen» på skolens ungdomstrinn (Dokument 8:46 S (2015–2016))

10. (154) Endringer i kirkeloven (omdanning av Den norske kirke til eget rettssubjekt m.m.) (Prop. 55 L (2015–2016))

Enst.: Nr. 9 og 10 sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.

11. (155) Anmodnings- og utredningsvedtak i stortings-sesjonen 2014–2015 (Meld. St. 15 (2015–2016))

Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.

12. (156) Endringer i statsbudsjettet 2016 under Nærings- og fiskeridepartementet (Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS – rammer for kullvirksomheten) (Prop. 52 S (2015–2016))

Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.20.
